

ಸಂಧಿ ೨೮ – ಗಣಪತಿಸ್ತೋತ್ರ ಸಂಧಿ (ವಿಘ್ನೇಶ್ವರ ಸ್ತೋತ್ರ ಸಂಧಿ)

ಈಗ, ಮುಕ್ತಿ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಬರುವ ವಿಘ್ನಗಳು ಬಹುಳವಾದ್ದರಿಂದ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಸತ್ಸಾಧನೆ ನಡೆಯುವದಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಗಣಪತಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಸಂಧಿಯನ್ನುಪಕ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಗುರುಗಳ || ಪ ||

ಶ್ರೀಶನಂಘ್ರಿಸರೋಜಭೃಂಗ ಮ
ಹೇಶಸಂಭವ ಮನ್ಮನದೊಳು ಪ್ರ
ಕಾಶಿಸನುದಿನ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯದಿಂದ ||
ನೀ ಸಲಹೊ ಸಜ್ಜನರ ವೇದ
ವ್ಯಾಸ ಕರುಣಾಪಾತ್ರ ಮಹದಾ
ಕಾಶಪತಿ ಕರುಣಾಳು ಕೈಪಿಡಿದೆನ್ನನುದ್ಧರಿಸೊ || ೧ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಶ್ರೀಶನಂಘ್ರಿಸರೋಜಭೃಂಗ=ಶ್ರೀಶನ=ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ, ಅಂಘ್ರಿ=ಪಾದಗಳೆಂಬ, ಸರೋಜ=ಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ, ಭೃಂಗ=ಭ್ರಮರದಂತಿರುವ, ಮಹೇಶಸಂಭವ=ರುದ್ರದೇವರ ಮಗನಾದ ಎಲೈ ಮಹಾ ಗಣಪತಿಯೇ! ಅನುದಿನ=ಪ್ರತಿ ದಿವಸದಲ್ಲೂ, ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯದಿಂದ, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ=ಬೇಡುವೆನು, (ಅನುದಿನದಿ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಎರಡು ಸಲ ಆವೃತ್ತಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು) ಅನುದಿನದಿ, ಮನ್ಮನದೊಳು=ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಪ್ರಕಾಶಿಸು! ಎಲೈ ವೇದವ್ಯಾಸ ಕರುಣಾಪಾತ್ರ= ವೇದವ್ಯಾಸ ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ, ಮಹದಾಕಾಶಪತಿ=ಪಂಚ ಭೂತದಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ, ಕರುಣಾಳು=ಕರುಣಾಳುವಾದ ಎಲೈ ಗಣಪತಿಯೇ, ನೀ=ನೀನು ಸಜ್ಜನರ ಸಲಹೋ; ಎನ್ನ=ನನ್ನನ್ನು ಕೈ ಪಿಡಿದು ಉದ್ಧರಿಸೊ!

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಶ್ರೀ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ:- ಎಲೈ ಗಣಪತಿಯೇ! ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದವೆಂಬ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮರದಂತಿರುವೆ! ಅಂದರೆ ಭ್ರಮರವು ಹೇಗೆ ಜೀನಿಗೋಸ್ಕರ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಶೇರಿಕೊಳ್ಳುವದೋ ಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಎಲೈ ರುದ್ರ ದೇವರಿಂದ ಜನಿಸಿದವನೆ! ಯದ್ಯಪಿ ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಿಯರು ತಮ್ಮ ದೇಹದ ಕೊಳೆಯಿಂದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದುದಾಗಿ ಗಣೇಶನ ಕಥೆಯೊಳಗೆ ಬರುವುದು. ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಿಯರ ಮಗನಾದುದರಿಂದ ರುದ್ರ ದೇವರ ಮಗನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು; ಆದರೆ; “ಮಹೇಶಸಂಭವ” ಎಂದು ದಾಸಾರ್ಯರು ಹೇಳಿರುವರು. ಸಂಭವನೆಂದರೆ ಜನಿಸಿದವನೆಂದರ್ಥ; ರುದ್ರದೇವರ ದೇಶಿಯಿಂದ ಗಣಪತಿಯು ಜನಿಸಲಿಲ್ಲ; ಹೀಗಿರಲು ರುದ್ರಸಂಭವನೆಂದೇಕೆ ಹೇಳಿದರೆಂದರೆ:- ಅದೇ ಗಣೇಶನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ, ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯರು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕನನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟು ತಾವು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಲು ಹೋಗುವದಾಗಿಯೂ, ಆವರೆಗೂ ಯಾರನ್ನೂ ಒಳಗೆ ಬಿಡಬೇಡವೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ರುದ್ರ ದೇವರು ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ದ್ವಾರಾಳು ಅವರನ್ನು ತಂದೆಯೆಂದರಿಯದೆ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಕೂಡದೆಂದು ತಡೆದನು. ರುದ್ರ ದೇವರು ಕೋಪದಿಂದ ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಛೇದಿಸಿ ಸಂಹರಿಸಿದರು. ತದನಂತರ ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಿಯರು ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ತಮ್ಮ ಪುತ್ರನು ಹೋದನೆಂದು ಪ್ರಳಾಪ ಮಾಡಲು, ರುದ್ರ ದೇವರು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ ತಮ್ಮ ಭೃತ್ಯರನ್ನು ಕರೆದು, ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಯಾವನು ಮಲಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿರಿ ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಇತ್ತರು. ಅದರಂತೆ ರುದ್ರ ಭಟರು ಹುಡುಕುವಾಗ ಒಂದು ಆನೆಯ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನೂ ಉತ್ತರ ಶಿರಸ್ಸಾಗಿ ಮಲಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅದೇ ಆನೆಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿದು ತಂದರು. ರುದ್ರ ದೇವರು ಆ ತಲೆಯನ್ನು ಮೃತನಾದ ಪುತ್ರನ ಮುಂಡಕ್ಕೆ ಜೋಡಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ ಅವನನ್ನು ತಮ್ಮ ಭೂತಗಣಗಳಿಗೆ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ವರವನ್ನಿತ್ತರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಇದರಿಂದ ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯರಿಂದಲೂ, ಅವನು ಮೃತನಾದ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ರುದ್ರ ದೇವರೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದುದರಿಂದ ಮಹೇಶ ಸಂಭವನೆಂದು ಹೇಳಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿ ದಿವಸದಲ್ಲೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು; ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ ನಾನು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡು, ಸಜ್ಜನರನ್ನೂ ಇದರಂತೆಯೇ ಉದ್ಧರಿಸು! ಎಲೈ ವೇದವ್ಯಾಸ ಕರುಣಾಪಾತ್ರ! ಇದೇನು! ಭಗವದವತಾರಗಳು ಅನೇಕವಿರಲು,

ಮೂಲ ರೂಪವಿರಲು, ವೇದವ್ಯಾಸ ಕೃಪಾಪಾತ್ರನೆಂದೇಕೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ; ವೇದವ್ಯಾಸ ದೇವರು ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಈ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸುವವರು ಯಾರೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಲು, ಗಣಪತಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ವೇದವ್ಯಾಸರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದನು. ಆದುದರಿಂದ ಇವನಲ್ಲಿ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ದಾಸಾರ್ಯರು ವೇದವ್ಯಾಸ ಕೃಪಾಪಾತ್ರನೆಂದರು. ಮಹದಾಕಾಶಪತಿ ಎಂದರು. ೨೪ ತತ್ವಗಳ ಪೈಕಿ, ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳು ೫. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಆಕಾಶ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯು ಗಣಪತಿ ಎಂದು ತತ್ವನ್ಯಾಸ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ “ಓಂಪರಾಯ ಆಕಾಶಾತ್ಮನೇ ಮಹಾ ಗಣಪತಯೇ ನಮಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವು ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಮಾಡಿದ ತಂತ್ರಸಾರವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವು. ಎಲೈ ಕರುಣಾಳೋ! ನನ್ನನ್ನು ಕೈಪಿಡಿದು ಉದ್ಧರಿಸೋ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಏಕದಂತ ಇಭೇಂದ್ರಮುಖ ಚಾ
ಮೀಕರಕೃತವಿಭೂಷಣಾಂಗ ಕೃ
ಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿ ನೋಡು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವೆನಿತೆಂದು ||
ನೋಕನೀಯನ ಸ್ತುತಿಸುತಿಪ್ಪ ವಿ
ವೇಕಿಗಳಸಹವಾಸ ಸುಖಗಳ
ನೀಕರುಣಿಸುವದೆನಗೆ ಸಂತತ ಪರಮಕರುಣದಲಿ || ೨ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಏಕದಂತ=ಒಂದು ದಂತ ಉಳ್ಳವನು, ಇಭೇಂದ್ರಮುಖ=ಗಜಶ್ರೇಷ್ಠದ ಮುಖವುಳ್ಳವನು, ಚಾಮೀಕರಕೃತ=ಭಂಗಾರದಿಂದ ಕೃತವಾದ, ಭೂಷಣಾಂಗ= ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಶರೀರ ಉಳ್ಳವನು; ಇಂತಹಾ ವಿಘ್ನರಾಜನೆ! ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿ=ನಿನ್ನ ಕರುಣಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡು! ಇನಿತೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವೆನು. ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ರೀತಿಯಿಂದ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನೋಕನೀಯನ=ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಚಿಕ್ಕವನಾಗದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮನಾದುದರಿಂದ ಇವನಕಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವರು ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಇಂತಹಾ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತಿಪ್ಪ, ವಿವೇಕಿಗಳ ಸಹವಾಸ ಸುಖಗಳನ್ನು ನೀ=ನೀನು, ಸಂತತ=ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಪರಮಕರುಣದಲಿ, ಎನಗೆ (ನನಗೆ) ಕರುಣಿಸುವದು=ದಯಪಾಲಿಸಬೇಕು, ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಎಲೈ ಏಕದಂತ! ಇಭೇಂದ್ರ ಮುಖನೆಂದರೆ ಆನೆ ಶ್ರೇಷ್ಠದ ಮುಖವೆಂದರ್ಥ. ವಿಘ್ನರಾಜನಿಗೆ ಆನೆಯ ಮುಖ ಬರಲು ಕಾರಣವನ್ನು ಮೊದಲನೆಯ ಪದ್ಯದ ತಾತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದೆ. ಎಲೈ ಗಜಮುಖನೆ ಭಂಗಾರದ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂಗವುಳ್ಳವನೆ! ನನ್ನನ್ನು ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡು! ನೋಕನೀಯನೆಂದರೆ, ಕನೀಯನೆಂದರೆ ಚಿಕ್ಕವನೆಂದರ್ಥ. ನೋಕನೀಯನೆಂದರೆ ಅದಲ್ಲದವನು ದೊಡ್ಡವನೆಂದರ್ಥ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೂ ತಂದೆಯಾದುದರಿಂದ ತಾರತಮ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಮಿಕ್ಕ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಾದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮೀರಿದವರಾರು? ಆದುದರಿಂದ “ನಕರ್ಮಣಾವರ್ಧತೇನೋಕನೀಯಾಃ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಕರ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವವನಲ್ಲ, ಯಾವಾಗಲೂ ದೊಡ್ಡವನಾಗಿಯೇ ಇರುವನೆಂದು ಹೇಳುವದು. ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಂತಹಾ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸದಾ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಾತ್ಮರ ಸಹವಾಸವೇ ಒಂದು ಮಹಾನಂದವು; ಅಂತಹಾ ಆನಂದವು ಸರ್ವದಾ ನನಗೆ ದೊರಕುವಂತೆ ನೀನು ಕರುಣದಿಂದ ದಯಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದು ದಾಸಾರ್ಯರು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ವಿಘ್ನರಾಜನೆ ದುರ್ವಿಷಯದೊಳು
ಮಗ್ನವಾಗಿಹಮನವು ಮಹದೋ
ಷಘ್ನನಂಘ್ರಿಸರೋಜಯುಗಳದಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕದಿ ||
ಲಗ್ನವಾಗಲಿ ನಿತ್ಯನರಕ ಭ
ಯಾಗ್ನಿಗಳಿಗಾನಂಜೆ ಗುರುವರ
ಭಗ್ನಗೈಸೆನ್ನವಗುಣಗಳನು ಪ್ರತಿದಿವಸದಲಿ || ೩ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ವಿಘ್ನರಾಜನೆ! ದುರ್ವಿಷಯದೊಳು=ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಷಯಭೋಗವು ಅಲ್ಪಮಾತ್ರ ಸುಖವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದುಃಖಕರವಾಗಿರುವದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವು ದುರ್ವಿಷಯಗಳೆನಿಸುವವು. ಇಂತಹಾ ದುರ್ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ, ಮಗ್ನವಾಗಿಹ=ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿರುವ, ಮನವು=ಮನಸ್ಸು, ಮಹದೋಷಘ್ನನ=ಸ್ಮರಣೆ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಮಹಾದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ, ಅಂಘ್ರಿಸರೋಜಯುಗಳದಿ= ಪಾದಕಮಲದ್ವಂದ್ವಗಳಲ್ಲಿ (ಎರಡು ಪಾದಗಳೆಂಬ ಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ) ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕದಿ, ಲಗ್ನವಾಗಲಿ=ಶೇರಿಕೊಳ್ಳಲಿ! ಆನು=ನಾನು, ನಿತ್ಯ=ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ, ನರಕಭಯ=ನರಕ ಬರುವದೆಂಬ ಭಯಕ್ಕಾಗಲಿ, ಅಗ್ನಿಗಳಿಗೆ=ಅಗ್ನಿ ನನ್ನನ್ನು ಸುಡುವದೆಂದಾಗಲಿ ಇಂತಹಾ ನರಕ, ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ಭಯಗಳಿಗೆ, ಅಂಜಿ=ಭಯಪಡಲಾರೆನು; ಎಲೈ ಗುರುವರ! ಪ್ರತಿ ದಿವಸದಲ್ಲಿ, ಎನ್ನವಗುಣಗಳನ್ನು, ಭಗ್ನಗೈಸು=ಪರಿಹರಿಸು (ನಾಶಗೊಳಿಸು).

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ವಿಷಯ ಸುಖಗಳೆಂದರೆ ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅನುಭವಿಸುವ ಸುಖ ದುಃಖಗಳು ಅಂದರೆ, ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡುವದು, ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳುವುದು ಮೊದಲಾದವು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು; ಕೈಯಿಂದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದು; ಕಾಲಿಂದ ನಡೆಯುವದು; ಗುಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯಾದಿ ಭೋಗವನ್ನನುಭವಿಸುವುದು ಮೊದಲಾದವು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರವು. ಈ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು, ಭಗವತ್ಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ಸದ್ವಿಷಯವೆಂತಲೂ, ತನ್ನ ದೇಹಸೌಖ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಪಡಿಸಿದರೆ ದುರ್ವಿಷಯವೆಂತಲೂ, ಹೆಸರಾಗುವುದು; ನಾವು ಸ್ತ್ರೀಯಾದಿ ಭೋಗದಿಂದ ಅನುಭವಿಸುವ ಸುಖವು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೆಂದರೆ:- ೯ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಸಪ್ತಮಸ್ಕಂಧ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ “ಯನ್ಮೈಥುನಾದಿ ಗೃಹಮೇಧಿ ಸುಖಂಹಿ ತುಚ್ಛಂ ಕಂಡೂಯನೇನಕರಯೋರಿವ ದುಃಖ ದುಃಖಂ|| ತೃಪ್ಯಂತಿ ದೇಹಕೃಪಣಾ ಬಹುದುಃಖ ಭಾಜಃ ಕಂಡೂತಿವನ್ಮನಸಿಜಂ ವಿಷಹೇತಧೀರಃ||”೧೪೫|| ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದು ಸ್ತ್ರೀಯಾದಿ ಭೋಗದಿಂದ ಆಗುವ ಸುಖವನ್ನು ಗೃಹಸ್ಥರು ಸುಖವೆಂದು ಭಾವಿಸುವರು; ಆದರೆ ಅದು ನಿಜವಾದ ಸುಖವಲ್ಲ; ದುಃಖದೊಳಗೊ ಪರಮ ದುಃಖಕರವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುವುದು; ಏಕೆಂದರೆ; ಕೈಗಳಿಗೆ ತುರಿ ಹತ್ತಿ ತಿಂಡಿಗೆ ಆರಂಭವಾದಾಗ ಕೈಗೆ ಏನು ಶಿಕ್ಷಿದರೂ ಅದರಿಂದ ತಿಕ್ಕಲುಪಕ್ರಮಿಸಿ, ಆ ತಿಂಡಿಯನ್ನು (ನೇವೆಯನ್ನು) ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳರು. ಅದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನೆವೆ ತೀರುವವರೆಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಖ ಕಾಣುವದು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಅದರಿಂದ ದುರ್ಮೀರು ಅಥವಾ ರಕ್ತವು ಬಂದು ಪರಮ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುವರು. ಇದರಂತೆ ತಿಂಡಿ ಹತ್ತಿದಾಗ ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಆನಂದವೋ ಅಷ್ಟು ಆನಂದವು ವಿಷಯಭೋಗದಿಂದಾಗುವದು. ತದನಂತರ ದುಃಖ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ನರಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಯಾತನೆಯನ್ನನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಈ ಅಲ್ಪವಾದ ವಿಷಯ ಸುಖದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪಡುವವರು ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಉದರ ಪೋಷಣನಿರತರಾರೋ ಅವರೇ ಇದರಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗುವರೇ ಹೊರತು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವಿಷಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸರು. ಧೀರನಾದವನು ತಿಂಡಿ ಹತ್ತಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನವೆಯನ್ನು ತಡದುಕೊಂಡು ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟದೆ ಇದ್ದು ಬಿಟ್ಟರೆ ತುರಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಅಲ್ಪ ಸುಖವೂ ಇಲ್ಲ, ತದನಂತರವಾಗುವ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖವೂ ಇಲ್ಲ. ಇದರಂತೆ ಕಾಮಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯಾದಿ ಭೋಗಗಳ ಅಲ್ಪ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಆಶೆಪಟ್ಟು ಅನಂತರ ಅಪಾರ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ತಡೆಯುವಂತೆ ಕಾಮವನ್ನು ತಡದು ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸದಿದ್ದರೆ, ಅದರಿಂದಾಗುವ ಅಲ್ಪ ಸುಖವೂ ಅನಂತರದಲ್ಲಾಗುವ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖವೂ ಆಗುವ ಸಂಭವವೇ ಇಲ್ಲ. ಧೀರನಾದವನು ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ವಾಕ್ಯವಿರುವದು. ಆದುದರಿಂದ ದಾಸಾರ್ಯರು ದುರ್ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮಗ್ನವಾಗದೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದಾರವಿಂದಂಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ನೆಲೆಸಿರುವಂತೆ ಮಾಡೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವರು. ಈ ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹವು ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ. ಬಹಳ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವು. ಆದುದರಿಂದ ಅದು ದೇವತಾ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಆಗಬೇಕೆಂದು ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನನ್ನು ಬೇಡಿದರೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಇದಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರುವಂತೆ ನರಕಕ್ಕಾಗಲಿ, ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಬಾಧೆಯು ಬಂದರೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತ್ಯುತ ಕಷ್ಟ ಬರಲೆಂದು ಬೇಡುವರು. ಸುಖ ಬಂದಾಗ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮರತುಬಿಡುವರು. ಕಷ್ಟ ಬಂದಾಗ ಯೋಗ್ಯರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಸ್ಮರಿಸುವರು. ಭಾಗವತ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಕುಂತೀದೇವಿಯೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ “ವಿಪದಸ್ಸಂತುನಃ ಶ್ವಶ್ವತಃ ತತ್ರಜಗತ್ಪತಿಃ| ಭವತೋ ದರ್ಶನಂ ಯತ್ಸಾದಮನರ್ಭವದರ್ಶನಂ||” ಎಲೈ ಜಗತ್ತತಿಯೇ! ನಮಗೆ ಆಗಿಂದಾಗ್ಯೇ ಈಗಿನಂತೆಯೇ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ವಿಪತ್ತುಗಳು ಬರುತ್ತಿರಲಿ! ಇದೇ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು, ಏಕೆಂದರೆ ವಿಪತ್ತು ಬಂದರೆ ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯು ಬರುವದು. ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವಾಗುವುದು. ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ, ಯಾವ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹಾ ಮುಕ್ತಿಯು ಲಭಿಸುವದು. ಎಂದು ಕಷ್ಟವನ್ನೇ ಬೇಡಿರುವಳು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕಷ್ಟ ಪಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಎಷ್ಟು ಭಯಪಡುವರೋ ಅಷ್ಟು ಭಯವು ಮತ್ತಾವುದರಿಂದಲೂ ಅವರಿಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ, ಭಯಂಕರವಾದ ಉಗ್ರ ನರಸಿಂಹ ರೂಪವು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಭಯ ಪಡುವಂತೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿದ್ದಾಗ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಹೇಳಿದ ಮಾತೆಂತೆನೆ:- “ನಾಹಂ ಬಿಭೇಮ್ಯಜಿತತೇತಿ ಭಯಾನಕಸ್ಯ ಜಿಹ್ವಾಗ್ನಿ ನೇತ್ರ ಭುಕುಟೀರಭಸೋಗ್ರದಂಷ್ಟ್ರಾತ್|| ಅಂತ್ರಸ್ರಜಃ ಕ್ಷತ್ರಜಕೇಸರ ಶಂಕು ಕರ್ಣಾನಿಹ್ರಾದ ಭೀತದಿಗಿಭಾದರಿಭಿನ್ನಖಾಗ್ರಾತ್|| ತ್ರಸ್ತೋಸ್ತೈಹಂ ಕೃಪಣವತ್ಸಲ ದುಸ್ಸಹೋಗ್ರ, ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರಕದನಾತ್ಯಶತಾಂ ಪ್ರಣೀತಃ||”೧೫||

ಎಲೈ ಅಜಿತ! ನಿನ್ನ ಭಯಂಕರವಾದ ಈ ರೂಪದ, ನಾಲಿಗೆ, ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಕಂಗಳು; ಹುಬ್ಬುಗಳು, ಉಗ್ರವಾದ ಕೋರೆ ಹಲ್ಲುಗಳು; ಈ ಕರಳು ಮಾಲೆ, ದೇಹದಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನು ಶೀಳಿ ಅದರಿಂದ ಹೊರಟ ರಕ್ತದಿಂದ ತೋಯಲ್ಪಟ್ಟ ದಾಡಿ, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಗೂಟದಂತೆ ಕಾಣುವ ಕಿವಿಗಳು ದಿಗ್ಗಜಗಳನ್ನು ಹೆದರಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಸಿಂಹದ್ವನಿ, ಶತ್ರುವನ್ನು ಶೀಳಿದ ಉಗುರುಗಳು ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ನಾನು ಹೆದರುವವನಲ್ಲ. ಮತ್ತಾವುದಕ್ಕೆ ಹೆದರುವೆ? ಅಂದರೆ ದುಃಸಹವಾದ, ರುದ್ರ ದೇವರನ್ನು ಸಹ ನುಂಗಿ ಬಿಡುವಷ್ಟು ಉಗ್ರವಾದ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ತಗಲಬೇಕಾಗುವದೋ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಕೃಶಾಂಗನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವದು. ಇದರಿಂದ ಕೃಶನೇಕಾಗುವೆ ಎಂದರೆ “ಚಿಂತಾಸಮೋನಾಸ್ತಿಶರೀರ ಶೋಷಣೇ” ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಕೃಶನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು. ಎಂದು ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ನರಸಿಂಹ ದೇವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವನು. ಅದರಂತೆ ದಾಸಾರ್ಯರು, ನರಕ, ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ನಾನು ಹೆದರುವದಿಲ್ಲ. ದುರ್ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲಿ ಬೀಳುವದೋ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯುಂಟೆಂದು ಅದರ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಬೇಡಿದರೆಂಬ ಭಾವ. ದುರ್ವಿಷಯ ರೂಪವೇ ಸಂಸಾರವೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಎಲೈ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನೆ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಏನು ಅವಗುಣಗಳು ಇದ್ದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನುದ್ದರಿಸು. “ಗುರುವರ” ಎಂದು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿರುವರು. ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರು ಮೊದಲು ಮನುಷ್ಯೋತ್ತಮರ ಪರ್ಯಂತರ ತಾರತಮ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲರೂ ಗುರುಗಳಾದುದರಿಂದ ಗಣಪತಿಯು ತಾರತಮ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ಗುರುಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಧನಪವಿಷ್ಟಕ್ಷೇನ ವೈದ್ಯಾ
ಶ್ವಿನಿಗಳಿಗೆಸರಿಯೆನಿಪ ಷಣ್ಮುಖ
ನನುಜಶೇಷ ಶತಸ್ಥದೇವೋತ್ತಮವಿಯದ್ಗಂಗಾ ||
ವಿನುತವಿಶ್ವೋಪಾಸಕನೆ ಸ
ನನ್ನದಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವೆ ಲಕುಮೀ
ವನಿತೆಯರಸನ ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನವಕೊಟ್ಟು ಸಲಹುವದು || ೪ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಧನಪ=ಕುಬೇರನು, ವಿಷ್ಟಕ್ಷೇನ=ಪ್ರಧಾನ ವಾಯುಪುತ್ರನು, ವೈದ್ಯ=ದೇವತಾ ವೈದ್ಯರಾದ, ಅಶ್ವಿನಿಗಳಿಗೆ=ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳು ಇವರುಗಳಿಗೆ, ಸರಿಯೆನಿಪ=ತಾರತಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾನರೆನಿಸುವವನು. ಮತ್ತು ಷಣ್ಮುಖನನುಜ=ಷಣ್ಮುಖನಿಗೆ ತಮ್ಮನಾದವನು, ಶೇಷಶತಸ್ಥದೇವೋತ್ತಮ=ಉತ್ತಮೇಷತರೆಂಬ ಲಿಂಗ ಜನರಿಗೆ ಉತ್ತಮನು, ವಿಯದ್ಗಂಗಾವಿನುತ=ಆಕಾಶಗಂಗೆಯಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟವನು. ವಿಶ್ವೋಪಾಸಕನೆ= ಬಿಂಬಮೂರುತಿಯಾದ ವಿಶ್ವಂಭರನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಎಲೈ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನೆ! ಲಕುಮೀವನಿತೆಯರಸನ= ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರೆಂಬ ವನಿತೆಯರಿಗೆ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ, ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನವ ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹುವದು; ಎಂದು, ಸನ್ನದಿ= ಉತ್ತಮವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವೆ=ವಿಜ್ಞಾಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಶ್ರೀವಿಘ್ನೇಶ್ವರನು, ಕುಬೇರ, ವಿಷ್ಟಕ್ಷೇನ, ವೈದ್ಯರಾದ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳು ಇವರಿಗೆ ತಾರತಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮನೆನಿಸುವನು. ಉತ್ತಮೇಷತರೆಂಬ ಲಿಂಗ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮನು. ಗಂಗಾ ದೇವಿಯರಿಂದ ನಮಸ್ಕೃತನೆಂದಮೇಲೆ ಆಕೆಯಕಿಂತಲೂ ಪರಮೋತ್ತಮನೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನು ತನ್ನಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ವಿಶ್ವಂಭರಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಇಂತಹಾ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಎಲೈ ಗಣಪತೆ! ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪತಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನವ ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹೆಂದು, ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ಚಾರುದೇಷ್ಣಾಹ್ವಯನೆನಿಸಿ ಅವ
ತಾರ ಮಾಡಿದೆ ರುಗ್ಮಿಣೀಯಲಿ
ಗೌರಿಯರಸನ ವರದಿ ಉದ್ಧಟರಾದ ರಾಕ್ಷಸರ ||
ಶೌರಿಯಾಜ್ಞದಿ ಸಂಹರಿಸಿ ಭೂ
ಭಾರಇಳುಹಿದಕರುಣೆ ತತ್ವಾ
ದಾರವಿಂದಕನಮಿಪೆ ಕರುಣೆಪುದೆಮಗೆಸನ್ನತಿಯಾ || ೫ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ರುಗ್ಮಿಣೀಯಲಿ=ಕೃಷ್ಣನ ದೆಶೆಯಿಂದ ರುಗ್ಮಿಣೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ, ಚಾರುದೇಷ್ಣಾಹ್ವಯನೆನಿಸಿ= ಚಾರುದೇಷ್ಣನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿ, ಅವತಾರ ಮಾಡಿದೆ; ಆ ಅವತಾರದಿಂದ ಗೌರಿಯರಸನ=ರುದ್ರ ದೇವರ, ವರದಿ=ವರದಿಂದ, ಉದ್ಧಟರಾದ,

ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಮದಾಂಧರಾದ, ರಾಕ್ಷಸರ=ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು, ಶೌರಿಯಾಜ್ಞದಿ= ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆಜ್ಞಾ ಪ್ರಕಾರ, ಸಂಹರಿಸಿ ಭೂಭಾರಇಳುಹಿದ=ಭೂಮಿಯ ಭಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ, ಕರುಣಿ=ಕರುಣಾಳುವಾದ ಎಲೈ ವಿಘ್ನರಾಜನೆ! ತತ್ಪಾದಾರವಿಂದಕೆ=ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳಿಗೆ, ನಮಿಸೆ=ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು. ಎಮಗೆ=ನಮಗೆ, ಸನ್ಮತಿಯ=ಉತ್ತಮವಾದ ಭಗವತ್ಸಂಬಂಧವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಕರುಣಿಪುದು=ದಯಪಾಲಿಸಬೇಕು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ರುಗ್ಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಚಾರುದೇಷ್ಟನೆಂದು ಗಣಪತಿಯು ಅವತರಿಸಿದ ವಿಷಯವು ೨೧ನೆಯ ಬೃಹತ್ತಾರತಮ್ಯ ಅಥವಾ ಅಂಶಾವತರಣ ಸಂಧಿಯ ೨೪ನೆಯ ಪದ್ಯದ ತಾತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಾದಿಗಳ ಆಧಾರ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಸಹಿತ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. “ಚಾರುದೇಷ್ಟಃ ಕೃಷ್ಣ ಸುತೋ ಸತು ಪೂರ್ವಂ ವಿನಾಯಕಃ” ಎಂಬ ಅಂಶಾವತರಣದ ವಾಕ್ಯವೂ ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವುದು. ಚಾರುದೇಷ್ಟನಾಗಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರುದ್ರದೇವರ ವರದಿಂದ ಮರಣವಿಲ್ಲದೆ ದರ್ಪಪೂರ್ಣರಾಗಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ವಭಾವರಾದ ರಾಜರುಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಹರಿಸಿ ಭೂಭಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿರುವೆ! ಎಲೈ ಕರುಣಾ ಸಮುದ್ರನೆ! ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಂಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವೆನು. ನಮಗೆ, ಭಗವದ್ವಿಷಯಕವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥಿರವಾಗಲಿ ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

**ಶೂರ್ಪಕರ್ಣ ವಿರಾಜಿತೇಂದುವ
ದರ್ಪಹರ ಉದಿತಾರ್ಕಸನ್ನಿಭ
ಸರ್ಪವರಕಟಿಸೂತ್ರ ವೈಕೃತಗಾತ್ರ ಸುಚರಿತ್ರ ||
ಸ್ವರ್ಪಿತಾಂಕುಶಪಾಶಕರಖಳ
ದರ್ಪಭಂಜನ ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿಗ
ತರ್ಪಕನುನೀನಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಯಬಡಿಸು ಸಜ್ಜನರ || ೬ ||**

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಶೂರ್ಪಕರ್ಣ=ಮೊರದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ, ಕಿವಿಗಳಿಂದ, ವಿರಾಜಿತ=ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ, ಇಂದುವ ದರ್ಪಹರ=ಚಂದ್ರನ ದರ್ಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ, ಉದಿತಾರ್ಕಸನ್ನಿಭ=ಆಗಲೇ ಉದಯನಾದ ಬಾಲಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಾಂತಿ ಸಂಪನ್ನನಾದ, ಸರ್ಪಕಟಿವರಸೂತ್ರ=ಸರ್ಪಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನೇ ಕಟಿಸೂತ್ರದಂತೆ ಧರಿಸಿರುವ, ವೈಕೃತಗಾತ್ರ=ವಿಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವಾದ ಶರೀರ ಉಳ್ಳವ ಅಂದರೆ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ಮನುಷ್ಯಾಕಾರವಾಗಿ ಮುಖ ಮಾತ್ರ ಆನೆಯದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವೈಕೃತ ಶರೀರನೆಂದರು. ವೈಕೃತ ಶರೀರವೆಂದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನೋಡುವವರಿಗೆ ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣುವನೋ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಸಂಶಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಚರಿತ್ರ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಸರ್ಪರಿಂದಲೂ ಸ್ತುತ್ಯವಾದ ಚರಿತ್ರ ಉಳ್ಳವನೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ; ಸ್ವರ್ಪಿತ=ಚನ್ನಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಅಂಕುಶಪಾಶಕರ= ಅಂಕುಶ, ಪಾಶ ಇವೆರಡಾಯುದ್ಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೈಗಳು ಉಳ್ಳ, ಖಳದರ್ಪಭಂಜನ=ಪಾಂಡವ ದ್ವೇಷ, ಯಾದವದ್ವೇಷ, ಭಗವದ್ವೇಷ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅಯೋಗ್ಯರಾದ ರಾಜರ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಮುರಿದು ಮಹಾ ಶೂರನೆನಿಸಿದ, ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿಗ= ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವ, ಎಲೈ ಮಹಾ ಗಣಪತಿಯೇ! ತರ್ಪಕನು ನೀನಾಗಿ=ಸಾಧುಗಳ ಮನೋಭೀಷ್ಠ ಪೂರಕನು ನೀನಾಗಿ, ಸಜ್ಜನರ ತೃಪ್ತಿಬಡಿಸು!

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಮೊರದಂತೆ ಕಿವಿಯುಳ್ಳವನೆಂದರು. ಹಾಗಾದರೆ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಬಲು ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣುವುದಲ್ಲವೆ ಅಂದರೆ “ವಿರಾಜಿತ” ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಆನೆಯ ಮುಖವಾದುದರಿಂದ ಕಿವಿಗಳೂ ಅದರಂತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶೋಭಿಸಲಾರವು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಮುಖಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮೊರಗಳಂತೆ ಎರಡು ಕಿವಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿರುವದೆಂಬ ಭಾವ. ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ಥೀ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ರುದ್ರ ದೇವರ ವರದಿಂದ ಪ್ರತಿ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲೂ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಯಂಕಾಲ ಬರುವಾಗ ಗಣಪತಿಯು ಕೂತಿರುವ ಮೂಷಿಕವು ಸರ್ಪವನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಿ ಎಡವಿ ಮುಗ್ಗರಿಸಲು ಮೇಲೆ ಕೂತಿದ್ದ ಗಣಪತಿಯು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಕೋಪದಿಂದ ತನ್ನ ಒಂದು ದಂತವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆದುದು ಅಲ್ಲದೆ ಈ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಯಾರೂ ಚಂದ್ರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಜಾರತ್ನವಾಗಲಿ ಚೋರತ್ನವಾಗಲಿ ಆರೋಪಿತವಾಗಲೆಂದು ಶಾಪವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಗಣೇಶನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಚಂದ್ರನ ದರ್ಪಹರನೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಗಣೇಶನು ಕೆಳಗೆಬಿದ್ದು ಹೊಟ್ಟೆಯು ವಡದು ಹೋಗಲು ಬಲವಾದ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದರ ಕಾರಣವನ್ನು ಅಗಸ್ತ್ಯೋಪಾಖ್ಯಾನವೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಗಣೇಶನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಆದರೆ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಗಣೇಶನ ಪೂಜೆಯ ದಿವಸ ಕಥಾ ಹೇಳುವಾಗ ಇದನ್ನೂ ಜನರು ಕೇಳಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಕಥೆಯು ಈಗಿನ ಛಾಪಾ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರಲಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಂಗ ಸಂಗತ್ಯಾ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತರು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಪ್ರತಿ ದಿವಸದಲ್ಲಿಯೂ, ತಾವು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಿಂದ ಕಾಶೀಗೆ ಹೋಗಿ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಗಂಗೋದಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರಾಮಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಶೇರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿ ದಿವಸದಲ್ಲೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯು ನನಗಿರುವುದು. ಇದು ಪೂರ್ಣವಾಗುವಂತೆ ವರ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವರ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಒಂದು ಕೊಡವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಉದ್ದೇಶದಂತೆ ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಕಾಶಿಯಿಂದ ಗಂಗೋದಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ರಾಮೇಶ್ವರದ ರಾಮಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಈ ಕೊಡವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎಂದಿಗೂ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಇಡಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಕೊಡವು ಒಡೆದು ಹೋಗುವದು. ಅಂದಿನ ಮೊದಲು ಈ ಶಕ್ತಿಯು ನಿಂತು ಹೋಗುವದು ಎಂದು ವರವನ್ನಿತ್ತು ಮರೆಯಾದನು. ಅಗಸ್ತರು ಭಗವದನು ಗ್ರಹದಿಂದ ಪ್ರತಿ ದಿವಸದಲ್ಲೂ ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಗಂಗೋದಕದಿಂದ ರಾಮಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಬಹು ಕಾಲ ಮಾಡಿದರು. ದೈವ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸ ಕಾಶಿಯಿಂದ ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇಹ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗಿ (ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು) ಮಾಡಿ ಶಂಕೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು. ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಆ ದಿವನ ತಮಗೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಸಂಕಟವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ, ಮಲವನ್ನು ಬದ್ಧಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಆ ಗಂಗೋದಕವು ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಕೊಡವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಇಟ್ಟರೆ ಕೊಡ ವಡದು ಹೋಗುವದು; ಇನ್ನು ಮಾಡುವದೇನೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವತ್ತು ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ಥಿ, ಗಣಪತಿಯು ಮನೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದರ ದೆಶೆಯಿಂದ ಮೂಷಿಕ ವಾಹನಾರೂಢನಾಗಿ ಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು, ಎಲೈ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನೆ! ಈ ಘಟವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರು! ಇದು ಕೆಳಗೆ ಇಟ್ಟರೆ ಕೊಡವು ಒಡೆದು ಹೋಗುವದು. ಮುಂದೆ ನಾನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಹಾ ಕಾರ್ಯವು ನಿಂತು ಹೋಗುವದು. ನಾನು ಮಲಬಾಧೆಯನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವೆನು; ಆವರೆಗೂ ಇದನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರು! ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಗಣಪತಿಯು, ಅಗಸ್ತರೆ! ನನಗೆ ಬಹಳ ಅವಸರ ಕಾರ್ಯವಿದೆ. ಆದರೂ ನಿಮಗೋಸ್ಕರ ಈ ಘಟವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳೆನು. ಅಂದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮೂರು ಸಲ ಕೂಗುವೆನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀವು ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಕೊಡವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಇಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋಗುವೆನೆಂದನು. ಅಗಸ್ತರು ಇವನು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುವನು. ಕೊಡವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಇಡಲಾರನೆಂದು ನಂಬಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಡವನ್ನು ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಗಣಪತಿಯು, ಅಗಸ್ತರು ಳ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಇಟ್ಟ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೆ ಅಗಸ್ತರೆ ಬನ್ನಿ! ಅಂದನು. ಮತ್ತೊಂದು ಳ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತರೇ!! ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ಅಗಸ್ತರು ಶೌಚ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಶೇರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಸಲ ಅಗಸ್ತರೇ!!! ಎಂದು ದೀರ್ಘ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಗಿ, ಕೊಡವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಇಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಕೊಡವು ಒಡೆದು ಹೋಯಿತು. ಗಣಪತಿಯು ಭೀತನಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತರು ಶೌಚವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಚಮನ ಮಾಡಿ ಬಂದು ನೋಡಲು, ಕೊಡವು ಒಡೆದು ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಅವರಿಗೆ ಕಾರ್ಯ ವಿಘ್ನದಿಂದ ಆದ ಶೋಕವು ಅಪಾರವಾಗಿ, ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪವು ಬಂದಿತು. ಈ ಕೊಡವು ಹೇಗೆ ಒಡೆಯಿತೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ದಿವಸ ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯೂ ಒಡೆದು ಹೋಗಲೆಂದು ಗಣಪತಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತು ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ದಿವಸ ಗಣಪತಿಯು ಮೂಷಿಕದಿಂದ ಬಿದ್ದು ಹೊಟ್ಟೆಯು ಒಡೆಯಿತು. ಚಂದ್ರನು ನಕ್ಕದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಗಣಪತಿಯು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನ ದರ್ಪವನ್ನು, ಪರಿಹರಿಸಿದನೆಂದು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. (ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಬರಿಯಬೇಕಾಯಿತು) ಬಾಲ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕೆಂಪೆಗೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಶರೀರವುಳ್ಳವನು, ಸರ್ಪವನ್ನೆ ಕಟಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿರುವನು. ಗಣಪತಿಯು ಹೊಟ್ಟೆಯು ಒಡೆದಾಗ ಸರ್ಪದಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದುದೇ ಇದರ ಕಾರಣವು. ಆನೆಯ ತೆಲೆಯೂ, ಮನುಷ್ಯಾಕಾರದ ಶರೀರವೂ, ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಸರ್ಪವೂ, ಜೋಲುವ ಹೊಟ್ಟೆಯೂ ಕೇಳುವವರಿಗೆ ವಿಕಾರವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ವೈಕೃತಗಾತ್ರನೆಂದರು. ಆದರೆ ವಸ್ತುತಃ ವಿಕಾರವಾಗಿಲ್ಲ. ನೋಡುವವರು ಶ್ಲಾಘನೆ ಮಾಡುವ ರೂಪವಾಗಿಯೇ ಕಾಣುವದಲ್ಲದೆ ಇವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಕಲರೂ ಕೊಂಡಾಡುವಂತೆ ಲೋಕ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯಾಗಿರುವುದು. ಪಾಶ, ಅಂಕುಶಗಳನ್ನು ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವನು. ಅಯೋಗ್ಯರಾದ ಭಗವದ್ವೇಷಿಗಳ ಗರ್ವವನ್ನು ಮುರಿದವನು. ಸಕಲ ಜೀವರೂ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ, ಆಕಾಶಾಭಿಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದು ಸಾಕ್ಷಿ ಭೂತನಾಗಿರುವನು. ಜನರಿಂದ ಪೂಜಿತನಾಗಿ ಅವರವರ ಮನೋಭಿಷ್ಪವನ್ನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸುವ ಸ್ವಭಾವ ಉಳ್ಳವನು. ಆದುದರಿಂದ ಸಜ್ಜನರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ತೃಪ್ತಿ ಬಡಿಸುವನು.

ಖೇಶ ಪರಮಸುಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕ

ವ್ಯಾಸಕೃತಗ್ರಂಥಗಳನರಿತು ಪ್ರ

ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಬರೆದುವಿಸ್ತರಿಸಿದೆಯೊ ಲೋಕದೊಳು ||

ಪಾಶಪಾಣಿಯೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನುಪ
ದೇಶಿಸೆನಗದರರ್ಥಗಳ ಕರು
ಣಾಸಮುದ್ರ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿನೋಡೊ ಪ್ರತಿದಿನದಿ || ೭ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಖೇಶ=ಆಕಾಶಾಧಿಪತಿಯಾದ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನೆ! ಪರಮ ಸುಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ=ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ವ್ಯಾಸಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳನು=ವೇದವ್ಯಾಸ ದೇವರು ಮಾಡಿದ ಭಾರತದ (೧) ಸಪಾದ ಲಕ್ಷ ಶ್ಲೋಕಗಳ=ಒಂದೂಕಾಲು ಲಕ್ಷ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು, ಅರಿತು=ತಿಳಿದು, ಪ್ರಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಬರೆದು, ಲೋಕದೊಳು ವಿಸ್ತರಿಸಿದೆಯೋ=ಪ್ರಚುರವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದಿ. ಪಾಶಪಾಣಿಯೆ=ಪಾಶವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷನೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು; ಅದರರ್ಥಗಳ=ಭಾರತದ ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಎನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸು. ಕರುಣಾ ಸಮುದ್ರನೇ! ಪ್ರತಿದಿನದಿ, ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಖಂ ಎಂದರೆ ಆಕಾಶವು. ಅದಕ್ಕೆ ಈಶನೆಂದರೆ ಆಕಾಶಾತ್ಮನೆಂದರ್ಥ. ವೇದವ್ಯಾಸ ದೇವರು ಭಾರತವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಗಣಪತಿಗೆ ಹೇಳಲು ಗಣಪತಿಯು, ಬರೆಯುವಾಗ ನನ್ನ ಲೇಖನೆಯು ನಿಲ್ಲದಂತೆ, ಒಂದು ಪದವನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಮತ್ತೊಂದು ಪದವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಬರಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಹೇಳಲು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಲೇಖನವು ನಿಂತರೆ ನಾನು ಮುಂದೆ ಬರೆಯಲಾರನೆಂದನು. ಆಗ ವೇದವ್ಯಾಸ ದೇವರು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಬಹುದು; ಆದರೆ ನಾನು ಹೇಳುವ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ನೀನು ಬರೆಯಬಾರದು. ಅದರರ್ಥ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದನಂತರ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದರು. ಅದರಂತೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿರಲು, ವೇದವ್ಯಾಸರು ರಚಿಸಿದಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು. ಮುಂದೆ ಗ್ರಂಥ ರಚಿಸಬೇಕು, ಲೇಖನವು ನಿಂತರೆ ಗಣಪತಿಯು ಬರೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಇದಕ್ಕೇನುಪಾಯವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಬಹು ಕಠಿಣವಾಗಿ ರಚಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಅದರರ್ಥವನ್ನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಗಣಪತಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಡಲು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಹು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅದು ಮುಗಿದ ಕೂಡಲೆ ಮತ್ತೆರಡು ಕಠಿಣವಾದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದರು. ಗಣಪತಿಯು, ಸರ್ವಜ್ಞನಾದರೂ, ಅದರರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆಸಿದರು. ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಭಾರತ ೬೦ ಲಕ್ಷ ಗ್ರಂಥಗಳು ವೇದವ್ಯಾಸ ದೇವರು ಮಾಡಿದುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೩೦ ಲಕ್ಷ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲೂ, ಋಷಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ೧೫ ಲಕ್ಷ ಶ್ಲೋಕಗಳೂ, ಪಿತೃ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ೧೪ ಲಕ್ಷ ಶ್ಲೋಕಗಳು ನಿಂತವು. ಉಳಿದವು ೧ ಲಕ್ಷ ಗ್ರಂಥ ಮಾತ್ರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತವು. ಇವಲ್ಲದೆ ರಾಮೋಪಾಖ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳು ೨೫ ಸಹಸ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅಂತು ಹರಿ ವಂಶವೂ ಭಾರತವೂ ಶೇರಿ ೧ ಲಕ್ಷದ ೨೫ ಸಾವಿರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಈಗ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಮಧ್ಯೇ ಮಧ್ಯೇ ಹಾಕಿದ ಕಠಿಣ ಶ್ಲೋಕಗಳು. “ಅಷ್ಟೈ ಶ್ಲೋಕ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಅಷ್ಟಶ್ಲೋಕ ಶತಾನಿಚಿ|| ಅಹಂ ವೇತ್ತಿ ಶುಕೋ ವೇತ್ತಿ ಸಂಜಯೋ ವೇತ್ತಿ ವಾನವಾ||” ೮ ಸಾವಿರದ ೮೦೦ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕಠಿಣವಾಗಿ ರಚಿಸಿ ವೇದವ್ಯಾಸ ದೇವರು ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವೇನೆಂದರೆ; ಈ ೮,೮೦೦ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಅರ್ಥಗಳನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ನನ್ನ ಮಗನಾದ ಶುಕಾಚಾರ್ಯನೂ ಬಲ್ಲನು. ಸಂಜಯನು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಬಲ್ಲನು. ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ವಿದುರನೂ ಬಲ್ಲನೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಗಣಪತಿಗೆ ಇದರರ್ಥವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವೇ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರಿಗೂ ಗಣಪತಿಗೂ ಮೊದಲು ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬರೆಯಬಾರದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಗಣಪತಿಯು ಬರೆದು ಇರುವುದರಿಂದಲೇ ಗಣಪತಿಯು ಬಲ್ಲನೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಈ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ದಾಸಾರ್ಯರು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ವೇದವ್ಯಾಸ ದೇವರು ಮಾಡಿದ ಗ್ರಂಥಗಳರ್ಥವನ್ನರಿತು ಪ್ರಯಾಸವಿಲ್ಲದೇ ಬರೆದು ವಿಸ್ತಾರಪಡಿಸಿರುವೆ. ಭಾರತ ಆದಿಪರ್ವದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವರು. ದಾಸಾರ್ಯರು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ:- ಎಲೈ ಪಾಶಪಾಣಿಯೇ! ಭಾರತಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೀನು ಬಲ್ಲೆಯಾದುದರಿಂದ ಅದರರ್ಥವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. ನೀನು ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡು. ಗಣಪತಿಯು, ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಭಾರತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಶ್ರೀಶನತಿನಿರ್ಮಲ ಸುನಾಭೀ
ದೇಶವಸ್ಥಿತ ರಕ್ತಗಂಧಾ
ತಿಸುಶೋಭಿತಗಾತ್ರ ಲೋಕಪವಿತ್ರ ಸುರಮಿತ್ರ ||
ಮೂಷಿಕಾವರವಹನ ಪ್ರಾಣಾ
ವೇಶಯುತ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಪ್ರಭು
ಪೂರೈಸು ಭಕ್ತರುಬೇಡಿದಿಷ್ಟಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರತಿದಿನದಿ || ೮ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಶ್ರೀಶನ=ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ, ಅತಿನಿರ್ಮಲ= ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದ, ನಾಭೀದೇಶವಸ್ಥಿತ=ನಾಭೀ ಪ್ರದೇಶದಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ! ರಕ್ತಗಂಧಾತಿ ಸುಶೋಭೀತಗಾತ್ರ=ಕೆಂಪು ಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇಹ ಉಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆ! ಲೋಕಪವಿತ್ರನು, ಸುರಮಿತ್ರ=ದೇವತೆಗಳ ಮಿತ್ರನು, ಮೂಷಿಕವರವಾಹನ=ಉತ್ತಮವಾದ ಮೂಷಿಕವನ್ನೇ ವಾಹನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆ! ಪ್ರಾಣಾವೇಶಯುತ ಪ್ರಖ್ಯಾತಪ್ರಭು=ಪ್ರಾಣದೇವರ ಆವೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿ, ಲೋಕಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿ ಪ್ರಭುವೆಂದೆನಿಸುವೆ! ಇಂತಹಾ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುರಾಜನೇ, ಪ್ರತಿದಿನದಿ, ಭಕ್ತರು ಬೇಡಿದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳ ಪೂರೈಸು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:-ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಭೀ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ! ಎಲೈ ಗಣಪತಿಯೆ! “ರಕ್ತಾಂಬರೋ ರಕ್ತನುಃ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾನುಲೇಪನಃ||” ಎಂದು ತಂತ್ರಸಾರ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಮಂತ್ರದ ಧ್ಯಾನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿರುವ ವಾಕ್ಯವಿದು. ಹಾಗೆ ಕೆಂಪು ಗಂಧದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಶೋಭಿತವಾದ ಶರೀರ ಉಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆ! ಲೋಕವನ್ನೇ ಪವಿತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ! ನೀನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಿತ್ರನು. ಮೂಷಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠವನ್ನು ವಾಹನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆ! ಪ್ರಾಣದೇವರ ಆವೇಶದಿಂದ ಲೋಕಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿರುವೆ! ಎಲೈ ಪ್ರಭೋ! ಪ್ರತಿ ದಿವಸದಲ್ಲೂ ಭಕ್ತರು ಬೇಡುತ್ತಿರುವ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸು.

ಶಂಕರಾತ್ಮಜ ದೈತ್ಯರಿಗತಿ ಭ
ಯಂಕರಗತಿಗಳೇಯಲೋಸುಗ
ಸಂಕಟಚತುರ್ಥಿಗನೆನಿಸಿ ಅಹಿತಾರ್ಥಗಳ ಕೊಟ್ಟು ||
ಮಂಕುಗಳ ಮೋಹಿಸುವ ಚಕ್ರದ
ರಾಂಕಿತನ ತೋರನುದಿನದಿ ತತ್ವದ
ಪಂಜರಗಳೆರೆಗಿ ಬಿನ್ನೈಸುವೆನು ಪಾಲಿಪುದು || ೯ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಶಂಕರಾತ್ಮಜ=ಎಲೈ ರುದ್ರ ಕುಮಾರನೇ! ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಅತಿ ಭಯಂಕರ ಗತಿಗಳ, ಈಯಲೋಸುಗ= ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಸಂಕಟ ಚತುರ್ಥಿಗನೆನಿಸಿ=ಪ್ರತಿತಿಂಗಳಲ್ಲೂ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ ಚತುರ್ಥೀ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಸಂಕಷ್ಟ ಚತುರ್ಥಿ ಗಣಪತಿ ವ್ರತವೆಂದು ಪಂಚಾಂಗದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರುವರು. ಆ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಆ ವ್ರತದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿದ್ದು, ಅಹಿತಾರ್ಥಗಳಕೊಟ್ಟು=ಅವರಿಗೆ ಹಿತವಾಗದ ಅಂದರೆ ಮುಂದೆ ನರಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧನವಾಗುವ ವಿಷಯ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಮಂಕುಗಳ=ಮೂರ್ಖ ಜನರನ್ನು ಮೋಹಿಸುವೆ! ಚಕ್ರದರಾಂಕಿತನ=ಚಕ್ರ, ದರ=ಶಂಖ, ಇವುಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳುಳ್ಳ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ, ತೋರು=ತೋರಿಸು. ತತ್ವದಪಂಜರಗಳಿಗೆ=ನಿನ್ನ ಪಾದ ಕಮಲಗಳಿಗೆ, ಅನುದಿನದಿ=ಪ್ರತಿ ದಿವಸದಲ್ಲೂ, ಎರೆಗಿ=ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಬಿನ್ನೈಸುವೆನು, ಪಾಲಿಪುದು. ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಎಲೈ ರುದ್ರ ದೇವರ ಕುವರನೆ! ನಿನ್ನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ಅನೇಕರು ಸಂಕಟ ಚತುರ್ಥೀ ವ್ರತವೆಂದು ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷ ಚತುರ್ಥೀ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಆ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಕಿಂಚಿದಿಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದಂತೆ ತೋರಿಸಿ ಆ ಮೂರ್ಖ ಜನರನ್ನು ಮೋಹಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ಅನರ್ಥವಾದ ಗತಿಯನ್ನೇ ಕೊಡಿಸುವೆ. ದೈತ್ಯರು ಅವರ ಆವೇಶ ಉಳ್ಳವರು ಇವರೇ, ಆ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಅವರಿಗೆ ಅಧೋಗತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿಯೇ ಆ ದಿವಸ ಅವರು ಮಾಡುವ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವೆ! ಹೀಗೆ ದಾಸಾರ್ಯರು ಸಂಕಟ ಚತುರ್ಥೀ ವ್ರತವನ್ನು ದೂಷಿಸಿರುವರು. ಇದರ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಸಂಕಟ ಚತುರ್ಥೀ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೂ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಆ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಆ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂತಲೂ, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಕರ್ತನೆಂತಲೂ, ಭಾವಿಸಿ ಗಣಪತಿಯುಪನಿಷತ್ತು ಮತ್ತು “ನಿಷುಸೀದ ಗಣಪತೆ” ಮೊದಲಾದ ಋಕ್ಕುಗಳು ಇವುಗಳಿಗಿರುವ ಭಗವತ್ಪರವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನರಿಯದೆ ಹರಿ ಹರಾದಿಗಳಕಿಂತಲೂ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮನೆಂದು ತಿಳಿದು ಪೂಜಿಸುವರು. ಗಣಪತಿ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ವಾಕ್ಯಗಳುತತ್ಪ್ರಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳ ಗಣಕ್ಕೆ ಪತಿಯಾದುದರಿಂದ ಗಣಪತಿ ಎಂದು ಪರಮಾತ್ಮನ ಹೆಸರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇ ಹೇಳುವುದು; ಅದನ್ನು ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನ ಪರವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವೇನ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅದರ ಫಲವು ನರಕವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದು. ಅವರಿಗೆ ಅನರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಗಣಪತಿಯು, ಪೂಜೆಯನ್ನು ಆ ದಿವಸ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಪ್ರತಿ ದಿವಸದಲ್ಲೂ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವೆನು. ನೀನು, ಚಕ್ರ ಮತ್ತು ಶಂಖಪಾಣಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ತೋರಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನುದ್ದರಿಸು!

ಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾಧರಣಗಸಮಾ
ರಾಧ್ಯ ಚರಣಸರೋಜ ಸರ್ವಸು
ಸಿದ್ಧಿದಾಯಕ ಶೀಘ್ರದಿಂ ಪಾಲಿಪುದುಬಿನ್ನಪವ ||
ಬುದ್ಧಿವಿದ್ಯಾಜ್ಞಾನಬಲ ಪರಿ
ಶುದ್ಧ ಭಕ್ತಿವಿರಕ್ತಿ ನಿರತನ
ವದ್ಯನಸ್ತೃತಿ ಲೀಲೆಗಳ ಸುಸ್ತವನವದನದಲಿ || ೧೦ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಸಿದ್ಧ=ಸಿದ್ಧರು, ವಿದ್ಯಾಧರಣ=ಇವರುಗಳಿಂದ, ಸಮಾರಾಧ್ಯ-ಚರಣ ಸರೋಜ=ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆರಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾದಕಮಲಗಳುಳ್ಳವನೆ! ಸರ್ವ-ಸಿದ್ಧಿದಾಯಕ=ಸಕಲ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಗೆ ಪೂರೈಸುವವನೆ! ಬುದ್ಧಿ, ವಿದ್ಯಾ, ಜ್ಞಾನ, ಬಲ, ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಭಕ್ತಿ, ವಿರಕ್ತಿ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ನಿರತ=ಅತ್ಯಂತಾಸಕ್ತನಾಗಿರುವಂತೆಯೂ, ಅಥವಾ ನಿರುತ=ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ, ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಭಕ್ತಿ ವಿರಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಅನವದ್ಯನ= ನಿರ್ದುಷ್ಟನಾದ ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನ, ಸ್ತೃತಿ=ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವದಾ ಸ್ಮರಣೆ ಇರುವಂತೆಯೂ, ವದನದಲಿ=ಬಾಯೊಳಗೆ, ಲೀಲೆಗಳ=ಪರಮಾತ್ಮನ ಅವತಾರಾದಿ ಚರಿತ್ರೆಗಳ, ಸುಸ್ತವನ=ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ, (ಇಂತಹಾ) ಬಿನ್ನಪವ= ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು, ಶೀಘ್ರದಿಂ ಪಾಲಿಪುದು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಸಿದ್ಧರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು ಇವರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆರಾಧಿತವಾದ ಪಾದ ಕಮಲಗಳುಳ್ಳವನು; ಭಕ್ತರ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಠವು ಸಿದ್ಧಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವವನು. ಎಲೈ ವಿಘ್ನರಾಜನೆ! ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ ಏನೆಂದರೆ, ನನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಬುದ್ಧಿ, ವಿದ್ಯಾ, ಜ್ಞಾನ ಬಲ, ಬುದ್ಧಿ=ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನ, ವಿದ್ಯಾ=ಭಗವದ್ವಿಷಯಕವಾದ ಮೀಮಾಂಸಾ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುವಿಕೆ; ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಭಕ್ತಿ=ದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಶುದ್ಧ ಭಕ್ತಿ, ವಿರಕ್ತಿ=ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವದಾ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವಂತೆಯೂ, ಮತ್ತು ನಿರ್ದುಷ್ಟನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವಂತೆಯೂ, ಅವನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೊಗಳುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುವುದೇ ನನ್ನ ಬಿನ್ನಪವು. ಜ್ಞಾನ=ಹರಿ ಸ್ಮಾರ್ತಮತ್ತಾದ್ದು ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನ, ಇಂತಹಾ ಜ್ಞಾನವೇ ಬಲ,

ರಕ್ತವಾಸದ್ವಯ ವಿಭೂಷಣ
ಉಕ್ತಿಲಾಲಿಸು ಪರಮಭಗವ
ದ್ಭಕ್ತವರ ಭವ್ಯಾತ್ಮ ಭಾಗವತಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲಿ ||
ಸಕ್ತವಾಗಲಿಮನವು ವಿಷಯವಿ
ರಕ್ತಿಪಾಲಿಸು ವಿದ್ವದಾಯ್ಕ ವಿ
ಮುಕ್ತನೆಂದೆನಿಸೆನ್ನ ಭವಭಯದಿಂದ ಕರುಣದಲಿ || ೧೧ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ರಕ್ತವಾಸದ್ವಯ ವಿಭೂಷಣ=ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಎರಡು ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಒಂದು ಉಟ್ಟು ಒಂದು ಉತ್ತರಿಯವನ್ನಾಗಿ ಧರಿಸಿ, ಅವುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದವನೆ! ಪರಮ ಭಗವದ್ಭಕ್ತವರ=ಪರಮ ಭಾಗವತೋತ್ತಮನೆ! ಭವ್ಯಾತ್ಮ=ಪರಮ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಶರೀರ ಉಳ್ಳವನೆ! ಉಕ್ತಿಲಾಲಿಸು=ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ಕೇಳು. ಅಥವಾ ಆದರಿಸಿ ಮಕ್ಕಳ ನುಡಿಗಳನ್ನು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಆದರಿಸಿ ಕೇಳುವಂತೆ ಕೇಳು. ಭಾಗವತಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲಿ, ಮನವು=ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಾದದು ಸಕ್ತವಾಗಲಿ! ವಿಷಯವಿರಕ್ತಿಪಾಲಿಸು=ವಿಷಯ ಭೋಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡು. ವಿದ್ವದಾರ್ಯ=ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದವನೆ! ಕರುಣದಲಿ=ದಯವಿಟ್ಟು, ಭವಭಯದಿಂದ=ಸಂಸಾರ ಭಯದಿಂದ, ಎನ್ನ=ನನ್ನನ್ನು, ವಿಮುಕ್ತನೆಂದೆನಿಸು=ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮುಕ್ತನಾದವನೆಂದು ಮುಕ್ತರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಣನೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಗಣಪತಿಯು ಧರಿಸಿರುವ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದವೆಂದು ತಂತ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಮಂತ್ರದ ಧ್ಯಾನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ರಕ್ತಾಂಬರೋ ರಕ್ತತನೂ ರಕ್ತಮಾಲಾನುಲೇಪನಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಪರಮ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಪೈಕಿ ಉತ್ತಮನು; ಅಂದರೆ ಪರಮ ಭಾಗವತರು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು. ಅವರಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮನೆಂದರ್ಥವಲ್ಲ. ತಾರತಮ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ಇವನಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮರಾದ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮೊದಲು ನಿಖುಖುತಿ, ಪ್ರಾವಹಿ ವರಿಗೂ ಹೇಳಿರುವ ಉತ್ತಮ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಉಕ್ತಶೇಷತಸ್ಥರಾದ ಲಿಂಗ ದೇವತೆಗಳು, ಗಂಗೆ ಪರ್ಜನ್ಯ ಮೊದಲಾದವರಕಿಂತಲೂ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದರ್ಥ.

ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳು ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನರಿಗೆ ಸಮವಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು. ಭಕ್ತರ ಪೈಕಿ ಉತ್ತಮನೆಂದರೆ ೧೦೦ ದೇವತೆಗಳ ಪೈಕಿ ಉಳಿದ ೮೫ ದೇವತೆಗಳು ಗಂಗೆ ಮೊದಲಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಕಿಂತಲೂ, ಉತ್ತಮನೆಂದರ್ಥವೇ ಆಗಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಭಕ್ತರೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಇದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಶೇರಿಸಬೇಕೆಂದರ್ಥವಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಾದುದು ಯಾವಾಗಲೂ ಭಾಗವತಾದಿ ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವಂತೆ ಮಾಡೆಂದು ಬೇಡುವೆನು. ಈ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮಗುವಿನ ಮಾತನ್ನು ತಾಯಿಯು ಲಾಲಿಸುವಂತೆ ನೀನು ಆದರಿಸಬೇಕು. ವಿಷಯಭೋಗದಲ್ಲಿ ನನಗಾವಾಗಲೂ ವಿರಕ್ತಿ ಇರಲಿ! ಎಲೈ ವಿದ್ವದಾರ್ಯ! ನನ್ನನ್ನು ಸಂಸಾರ ಮುಕ್ತನೆಂದು ಹೆಸರು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡು.

**ಶುಕ್ರಶಿಷ್ಯರ ಸಂಹರಿಪುದಕೆ
ಶಕ್ರನಿನ್ನನು ಪೂಜಿಸಿದನು ಉ
ರುಕ್ರಮ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸೇತುಮುಖದಲ್ಲಿ ||
ಚಕ್ರವರ್ತೀ ಧರ್ಮರಾಜನು
ಚಕ್ರಪಾಣಿಯನುಡಿಗೆ ಭಜಿಸಿದ
ವಕ್ರತುಂಡನೆ ನಿನ್ನೊಳೆಂತುಟೋ ಈಶನುಗ್ರಹವು || ೧೨ ||**

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಶುಕ್ರಶಿಷ್ಯರ=ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಶಿಷ್ಯರಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಪುದಕೆ, ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿ ತಾನು ಜಯ ಪಡೆಯುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಶಕ್ರ=ದೇವೇಂದ್ರನು, ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ; ಉರುಕ್ರಮ= ಬಹುಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನು, ಸೇತುಮುಖದಲ್ಲಿ=ಸೇತು ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಆರಂಭ ಮಾಡುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಚಕ್ರವರ್ತೀ ಧರ್ಮರಾಜನು, ಚಕ್ರಪಾಣಿಯನುಡಿಗೆ=ಚಕ್ರಪಾಣಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸಿದನು; ವಕ್ರತುಂಡನೆ=ಸೊಂಡಿಲು ಉಳ್ಳ ಮುಖದಿಂದ ಕೂಡಿದವನು; ಗಜಮುಖನೆಂಬ ಭಾವ; ಎಲೈ ಗಜವದನ! ಈಶನುಗ್ರಹವು=ಭಗವದನುಗ್ರಹವು, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ, ಎಂತುಟೋ=ಎಷ್ಟಿರುವುದೋ! ಭಗವದನುಗ್ರಹವು ಬಹಳವಿದೆ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ದೇವೇಂದ್ರನು ವೃತ್ರಾಸುರನ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಹೋಗಿ, ವೃತ್ರಾಸುರನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ದೈತ್ಯರನ್ನೂ ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನೂ ಸಹ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿ ಜಯವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಶ್ರೀರಾಮದೇವರು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವಾಗ ವಿಘ್ನರಾಜನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಸೇತುಬಂಧನವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದರು. ಎಂಬೀ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿ ಧರ್ಮರಾಜನಿಂದ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿರುವರು. ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತವಾದ ಗಣೇಶನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ “ಸನ್ನದ್ಧಯೋಃ ಪುರವಿಪ್ರಾಃ ಕುರುಪಾಂಡವಸೇನಯೋಃ|| ಪೃಷ್ಠವಾ ದೇವಕೀಪುತ್ರಂ ಧರ್ಮಪುತ್ರೋಯುಧಿಷ್ಠರಃ|| ನಿರ್ದಿಷ್ಟೇನ ಜಯೋ ಮಹ್ಯಂ ವದ ದೇವಕಿ ನಂದನ|| ಕಾಂ ದೇವತಾಂ ನಮಸ್ತುತ್ಯ ಸಮ್ಯಗ್ರಾಜ್ಯಂ ಲಭೇಮಹಿ|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ|| ಪೂಜಯಸ್ವ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷಂ ಉಮಾಮಲ ಸಮುದ್ಭವಂ|| ತಸ್ಮಿ ಸಂಪೂಜಿತೇವೀರ ಸಮ್ಯಗ್ರಾಜ್ಯಮವಾಪ್ಸುಃ|| * * ಶಕ್ರೇಣಪೂಜಿತಃ ಪೂರ್ವಂ ತಥಾವೃತ್ರವಧೇ ನೃಪ|| ರಾಮಚಂದ್ರೇಣ ಮಹತಾ ಜಾನಕ್ಯಾನ್ವೇಷಣೇ ತಥಾ|| * * ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಪೂಜನೀಯೋ ಗಣಾಧಿಪಃ|| * * ಏವಮುಕ್ತಸ್ತು ಕೃಷ್ಣೇನ ಸಾನುಜಃ ಪಾಂಡುನಂದನಃ|| ಪೂಜಯಾಮಾಸ ದೇವೇಶಂ ಪುತ್ರಂ ತ್ರಿಪುರ ಘಾತಿನಃ|| ತತ್ರಸಾದಾನ್ನಿಹತ್ಯಾಶು ಶತ್ರು ಸಂಘಾನಶೇಷತಃ|| ಸಸೈನಿಕಾರ್ಥಮಹಾ ಭಾಗಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾ ರಾಜ್ಯಮೋಜಸಾ||” ಕುರುಪಾಂಡವರು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿರುವಾಗ ಧರ್ಮರಾಜನು ದೇವಕೀ ಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು, ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣ! ನಿರ್ದಿಷ್ಟದಿಂದ ನಮಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯವು ಹೇಗೆ ದೊರಕುವುದು? ಯಾವ ದೇವತೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು? ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳೆಂದು ಕೇಳಲು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವಾದ ಕೊಳೆ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾದ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪೂಜಿಸು; ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯ ಉಂಟಾಗಿ ರಾಜ್ಯಲಾಭವಾಗುವದು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿ ಜಯ ಪಡೆಯುವ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಶತ್ರುವನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿ ಇಂದ್ರಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಶ್ರೀರಾಮದೇವರು ತನ್ನ ಭಾರ್ಯಳಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದಾಗಿ ತಿಳಿದಮೇಲೆ, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇತು ಬಂಧನ ಮಾಡಿ ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗುವ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಸೇತುಬಂಧನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾವಣಾದಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಸೀತೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಮತ್ತೂ ರಾಜ್ಯವನು ಹೊಂದೆಂದು ಹೇಳಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೌರವರನ್ನು ಕೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಎಂದು ಗಣೇಶಕಲ್ಪಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಇಲ್ಲಿ “ಉಮಾ ಮಲ ಸಮುದ್ಭವಂ” ಎಂದು ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಿಯ ಮೈ ಕೊಳೆಯಿಂದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಳೆಂದರೆ, ದೇವೋತ್ತಮಳಾದ ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಿಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಕೊಳೆಯುಂಟೆ? ಸಾಮಾನ್ಯ ದೇವತೆಗಳಿಗೇನೇ, ಮೈ ಬೆವರಿಲ್ಲ; ವಸ್ತ್ರ ಕೊಳೆ ಇಲ್ಲ. ಪುಷ್ಪವು

ಬಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಹೀಗಿರಲು ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಿಯರಿಗೆ ಕೊಳೆಯುಂಟೆ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬಾರದು. ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಿಯರು ಗಣಪತಿಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಳೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಶ್ರೀರಾಮದೇವರು, ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆಂದರೆ, ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳಕಿಂತಲೂ ತಾರತಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಕಮ್ಮಿ ಅಂದರೆ ೧೦ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳಿಗೆ ಕೆಳಗಿರುವ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮ ಕಕ್ಷಾದವರು ಪೂಜಿಸುವುದುಂಟೆ? ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನೂ ಸಹ ರಾಮ ರೂಪದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಇದರ ಸಮಾಧಾನವೇನೆಂದರೆ, ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯರು, ಸ್ನಾನದ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾಡಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ದ್ವಾರಪಾಲಕನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವಾಗ, ಬಂದ ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಒಳಗೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ತಡೆದುದಕ್ಕಾಗಿ ರುದ್ರದೇವರು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಅವನನ್ನು ಗಜಮುಖದಿಂದ ಬದುಕಿಸಿದರೆಂಬ ಕಥೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಬರೆದಿದೆ; ರುದ್ರದೇವರು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ, ಈ ದಿವಸ ಮೊದಲು ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಮೊದಲು ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆ ಕಾರ್ಯವು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದರೆ ಆ ಕಾರ್ಯವು ವಿಘ್ನಬಾಹುಳ್ಯದಿಂದ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವದೆಂದು ಗಣಪತಿಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆ ವರವನ್ನು ಸತ್ಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ “ತ್ರಿಪುರಂ ಹಂತುಕಾಮೇನ ಶಿವೇನಾರಾಧಿತಃ ಪುರಾ” ತ್ರಿಪುರಾಸುರರ ಸಂಹಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರುದ್ರದೇವರು ತಾವೇ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು ರುದ್ರದೇವರ ವರ ಗೌರವದಿಂದಲೇ ಪೂಜಿಸಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮದೇವರು ಅಸುರ ಜನರನ್ನು ಮೋಹಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ರುದ್ರದೇವರ ವರಕ್ಕೆ ಗೌರವವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಾವೂ ಪೂಜಿಸಿದರೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಆದರೂ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆಯೆಂದೆ ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿರುವರು. ವಿಶ್ವಂಭರನಾಮಕ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಗಣಪತಿಯೊಳಗಿದ್ದು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವವನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ದಾಸಾರ್ಯರು ಈಶನುಗ್ರಹವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುಂಟೋ ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿರುವನು.

ಕೌರವೇಂದ್ರನು ನಿನ್ನ ಭಜಿಸದ
ಕಾರಣದಿ ನಿಜಕುಲಸಹಿತ ಸಂ
ಹಾರವೈದಿದ ಗುರುವರವ್ಯಕೋದರನ ಗದೆಯಿಂದ ||
ತಾರಕಾಂತಕನನುಜ ಎನ್ನ ಶ
ರೀರದೊಳು ನೀನಿಂತು ಧರ್ಮ
ಪ್ರೇರಕನುನೀನಾಗಿ ಸಂತೈಸೆನ್ನ ಕರುಣದಲಿ || ೧೩ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಕೌರವೇಂದ್ರನು=ದುರ್ರೋಧನನು, ನಿನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸದ ಕಾರಣದಿ, ನಿಜಕುಲಸಹಿತ=ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರು ೯೯ ಜನರು; ತಮ್ಮ ಸ್ವಕೀಯ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಮೃತರಾದುದಲ್ಲದೆ ತಾನೂ ಸಹ, ಗುರುವರ=ಜಗದ್ಗುರುಗಳಾದ ವಾಯುದೇವರ ಅವತಾರ ಭೂತರಾದ, ವ್ಯಕೋದರನ=ಭೀಮಸೇನದೇವರ ಗದೆಯಿಂದ, ಸಂಹಾರವೈದಿದನು. ತಾರಕಾಂತಕನನುಜ=ತಾರಕನೆಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದವನು ಷಣ್ಮುಗನು; ಅವನ ತಮ್ಮನೆಂದರ್ಥ; ಎಲೈ ಷಣ್ಮುಖಾನುಜನೇ! ಎನ್ನ ಶರೀರದೊಳು ನೀನಿಂತು, ಕರುಣದಲಿ, ಧರ್ಮ ಪ್ರೇರಕನು ನೀನಾಗಿ, ಎನ್ನ=ನನ್ನನ್ನು ಸಂತೈಸು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅನೇಕರು ಕಾರ್ಯಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಪಾಪಿಯಾದ ದುರ್ರೋಧನನು ಯುದ್ಧಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಇದ್ದ ಬಂಧುಗಳ ಸಹಿತನಾಗಿ, ತಾನೂ ಭೀಮಸೇನ ದೇವರ ಗದಾ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟನು. ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಭಾಗವತ ಅಷ್ಟಮಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ, ದೇವತೆಗಳು ಅಮೃತ ಮಥನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿನಾಯಕನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದುದರಿಂದ, ಬೆಟ್ಟವು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಯಿತೆಂತಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೂರಾವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ತಂದರೆಂದು “ವಿಲೋಕ್ಯವಿಘ್ನೇಶಗತಿಂ ತದೀಶ್ವರೋ ದುರಂತವೀರೋ ವಿತಥಾಭಿಸಂಧಿಃ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಹೇಳಿರುವರು. ಆ ಮೇಲೆ ದೇವ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ “ಅಮೃತೋತ್ಪಾದನಾರ್ಥಾಯ ತಥಾ ದೇವಾಸುರೈರಪಿ” ಎಂಬ ಗಣೇಶ ಕಥೆಯ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಮೃತವನ್ನು ಪಡೆದರೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಕಾರ್ಯಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಲೇಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಎಲೈ ಷಣ್ಮುಖಾನುಜನೇ! ನೀನು ಎನ್ನೊಳಗೆ ನಿಂತು ಕರುಣದಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಧರ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನುಧರಿಸು.

ಏಕವಿಂಶತಿ ಮೋದಕಪ್ರಿಯ
ಮೂಕರನ ವಾಗ್ಮಿಗಳ ಮಾಳ್ವ ಕೃ
ಪಾಕರೇಶ ಕೃತಜ್ಞಕಾಮದ ಕಾಯೋ ಕೈಪಿಡಿದು ||
ಲೇಖಕಾಗ್ರಣಿಮನ್ಮನದ ದು
ರ್ವ್ಯಾಕುಲವ ಪರಿಹರಿಸು ದಯದಿ ಪಿ
ನಾಕಿಭಾರ್ಯಾತನುಜ ಮೃದ್ಭವ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ ನಿನಗೆ || ೧೪ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಎಲೈ ಏಕವಿಂಶತಿಮೋದಕಪ್ರಿಯ=೨೧ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ೨೧ ಮೋದಕ (ಕಡುಬು) ಪ್ರಿಯನೆಂದು ದಾಸಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು. ಮೂಕರನು ವಾಗ್ಮಿಗಳ ಮಾಳ್ವ=ಮೂಕರನನ್ನು ವಾಚಾಳಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕೃಪಾಕರನೇ! ಎಲೈ ಈಶ=ಪ್ರಭೋ! ಕೃತಜ್ಞನೆ! ಮಾಡಿದ ಸೇವಾದಿ-ಗಳನ್ನು ಮರಿಯದೇ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವವರು ಕೃತಜ್ಞರೆನಿಸುವರು. ಕಾಮದ= ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪೂರೈಸುವವನೆ! ಕೈಪಿಡಿದು=ನನ್ನ ಕೈ ಪಿಡಿದು ಕಾಯೋ. ಲೇಖಕಾಗ್ರಣಿ=ಬರೆಯುವವರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೇಸರನೆ! ದಯದಿ, ಮನ್ಮನದ=ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ, ದುರ್ವ್ಯಾಕುಲವ=ದುಃಖಕರವಾದ ವಿಷಯ ಸಂಬಂಧ ವ್ಯಾಕುಲವನ್ನು, ಪರಿಹರಿಸು! ಪಿನಾಕಿ=ಪಿನಾಕ ಎಂಬ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಪಿನಾಕೀ ಎಂದು ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ ಹೆಸರು. ರುದ್ರದೇವರ, ಭಾರ್ಯಾ=ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಿಯರ, ಮೃದ್ಭವತನುಜ=ಮೈ ಕೊಳೆ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಪುತ್ರನೆ! ನಿನಗೆ=ನಿನ್ನನ್ನು, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಗಣೇಶನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ “ಅಧೈಕವಿಂಶತಿಗೃಹ್ಯಮೋದಕಾರ್ಥ ಫೃತಪಾಚಿತಾರ್ಥ|| ಸ್ಥಾಪಿಯಿತ್ವಾ ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷಸಮೀಪೇ ಕುರುನಂದನ||” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಏಕವಿಂಶತಿ ಮೋದಕಪ್ರಿಯನೆಂದರು. ಗಣೇಶನ ಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರ ೨೧ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿ ಇರುವುದೇ ಇದರ ಕಾರಣವು. ಮೂಕರನು ವಾಚಾಳಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕರುಣಾ ಸಮುದ್ರನೇ! ಎಲೈ ಪ್ರಭೋ! ಎಲೈ ಕೃತಜ್ಞ, ಒಂದು ಸಲ ಪೂಜಿಸಲು ಅದನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯದಿರುವವನು. ಆದುದರಿಂದ ಕೃತಜ್ಞನೆಂದು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಭಕ್ತರ ಮನೋಭೀಷ್ವವನ್ನು ಪೂರೈಸುವವನೇ! ನನ್ನ ಕೈಪಿಡಿದು ಉದ್ಧರಿಸು; ಲೇಖನ ಮಾಡುವವರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೇಸರನಾದವನೆ! ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ವ್ಯಾಕುಲವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು. ಪಾರ್ವತೀ ದೇವಿಯರ ಮೈ ಕೊಳೆ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿ, ಪಾರ್ವತೀ ಮಗನೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದವನೆ! ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು.

ನಿತ್ಯ ಮಂಗಳಚರಿತ ಜಗದು
ತ್ವತ್ತಿಸ್ಥಿತಿಲಯ ನಿಯಮನಜ್ಞಾ
ನತ್ರಯಪ್ರದ ಬಂಧಮೋಚಕ ಸುಮನಸಾಸುರರ ||
ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳಂತೆ ನಡೆವ ಪ್ರ
ಮತ್ತನಲ್ಲ ಸುಹೃಜ್ಞನಾಪ್ತನ
ನಿತ್ಯದಲಿ ನೆನನೆನದು ಸುಖಿಸುವ ಭಾಗ್ಯಕರುಣಿಪುದು || ೧೫ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ನಿತ್ಯಮಂಗಳಚರಿತ=ನಿತ್ಯವಾದ ವೇದಗಳಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿ-ಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳ, ಜಗತ್=ಜಗತ್ತಿಗೆ, ಉತ್ಪತ್ತಿ=ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ= ಸಂರಕ್ಷಣ, ಲಯ=ಸಂಹಾರ, ನಿಯಮನ=ಪ್ರೇರಣೆ, ಜ್ಞಾನತ್ರಯ= ಜ್ಞಾನ, ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಇವು ಮೂರನ್ನು, ಪ್ರದ=ಕೊಡುವವನಾದ, ಬಂಧ=ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತಗಲಿಸುವವನೂ, ಮೋಚಕ= ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿಸುವವನೂ (ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ) ಆದ, ಸುಮನಸಾಸುರರ= ಸುಮನಸ=ದೇವತೆಗಳು, ಅಸುರರ=ದೈತ್ಯರು ಇವರುಗಳ, ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳಂತೆ= ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವರವರ ಚಿತ್ತ ವೃತ್ತಿ ಇರುವುದು; ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುವವನಾದ, ಪ್ರಮತ್ತನಲ್ಲ= ಎಂದೆಂದಿಗೂ ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದವನಾದ, ಸುಹೃಜ್ಞನ=ಅವನ ಭಕ್ತರೇ ಅವನಿಗೆ ಸುಹೃತ್ತು ಜನರು; ಅಂತಹಾ ಭಕ್ತ ಜನರಿಗೆ, ಆಪ್ತನ=ಆಪ್ತನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ, ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ, ನೆನನೆನದು ಸುಖಿಸುವ, ಭಾಗ್ಯ=ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕರುಣಿಪುದು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಸ್ಮರಿಸಿ ಸ್ಮರಿಸಿ ಆನಂದ ಪಡುವುದೇ ಮಹಾ ಭಾಗ್ಯವು. ಅಂತಹಾ ಭಾಗ್ಯವು ನನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡೆಂದು ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಎಂತಹವನೆಂದರೆ, ಶಶ್ವದೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾದ ವೇದಗಳಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಚರಿತ್ರೆಗಳುಳ್ಳವನು ಮತ್ತು ಜಗತ್ತಿಗೆ “ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಾನಿಯತಿರ್ಜ್ಞಾನಮಾವೃತಿಃ || ಬಂಧಮೋಕ್ಷೌಚ ಪುರುಷಾದ್ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಹರಿರೇಕರಾಟ್ ||” ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯದ ವಾಕ್ಯದಂತೆ

ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಅಷ್ಟ ಕರ್ತೃತ್ವ ಉಳ್ಳವನು. ದೇವ ದೈತ್ಯರ ಯೋಗ್ಯತೆಗಳನ್ನರಿತು, “ಬುದ್ಧಿಃಕರ್ಮಣಿ ಸಾರಿಣೀ” ಎಂಬ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಅವರವರ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಭಗವಂತನಿಂದ ದತ್ತವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಆಯಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಭಗವತ್ತೇರಣೆಯಿಂದಲೂ, ಅವರವರ ಚಿತ್ತ ವೃತ್ತಿಗಳು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಅವರವರೊಳಗಿದ್ದು ಆ ಚಿತ್ತ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತಿ, ದೈತ್ಯರಿಗೆ ತಮಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡುವನೆಂಬ ಭಾವ. ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಪ್ರಮತ್ತನಲ್ಲ ಅಂದರೆ, ಬಹು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರುವನೆಂಬ ಭಾವ, ಭಕ್ತ ಜನರಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೆನಿಸುವನು. ಇಂತಹಾ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಆನಂದಪಡುವಂತೆ ಮಾಡೆಂದರ್ಥ.

ಪಂಚಭೇದಜ್ಞಾನ ವರುಪು ವಿ
ರಿಂಚಿಜನಕನ ತೋರು ಮನದಲಿ
ವಾಂಛಿತಫಲಪ್ರದ ಒಲಿಮೆಯಿಂದಲಿ ದಾಸನೆಂದರಿದು||
ಪಂಚವಕ್ತನ ತನಯ ಭವದೊಳು
ವಂಚಿಸದೇಸಂತೈಸು ವಿಷಯದಿ
ಸಂಚರಿಸದಂದದಲಿಮಾಡು ಮನಾದಿಕರಣಗಳ|| ೧೬||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಪಂಚಭೇದಜ್ಞಾನವರುಪು=ಜೀವರಿಗೂ ಜೀವರಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದ; ಜೀವರಿಗೂ ಜಡರಿಗೂ ಭೇದ; ಜೀವರಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಭೇದ; ಜಡ ಜಡಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದ; ಜಡಗಳಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಭೇದವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದೆ ಪಂಚಭೇದಜ್ಞಾನವೆಂದರ್ಥ. ಈ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸರ್ವದಾ ನಮಗೆ ಕೊಡು. ವಿರಿಂಚಿಜನಕನೆ=ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಮನದಲಿ=ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ತೋರು=ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡು. ಎಲೈ ವಾಂಛಿತಪ್ರದನೇ=ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪೂರೈಸುವವನೇ! ವಲಿಮೆಯಿಂದಲಿ=ಅಭಿಮಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ದಾಸನೆಂದರಿದು=ಇವನು ಹರಿದಾಸನೆಂದು ತಿಳಿದು, ನಿನಗೂ ದಾಸನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಭವದೊಳು=ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ, ವಂಚಿಸದೇ ಸಂತೈಸು. ಪಂಚವಕ್ತನತನಯ=ಐ ತಲೆಗಳುಳ್ಳ ರುದ್ರದೇವರ ಮಗನೇ! ಮನ ಆದಿಕರಣಗಳ=ಮನಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು, ವಿಷಯದಿ=ವಿಷಯ ಭೋಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸದಂದದಲಿ ಮಾಡು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಪದ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪಂಚಭೇದ ಜ್ಞಾನವು ನಮಗೆ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮಾಡು. ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡು. ಎಲೈ ವಾಂಛಿತಪ್ರದನೇ! ಇವನು ಹರಿದಾಸನೆಂತಲೂ ನಿನಗೂ ದಾಸನೆಂದು ತಿಳಿದು ಅಭಿಮಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತಗಲಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ವಂಚಿಸದೆ ಉದ್ಧರಿಸು. ಎಲೈ ರುದ್ರ ಕುಮಾರ! ಮನಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ವಿಷಯ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸದೇ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡು.

ಏನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಕು
ಯೋನಿಗಳು ಬರಲಂಜಲಕುಮೀ
ಪ್ರಾಣಪತಿ ತತ್ವೇಶರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಗುಣಕಾರ್ಯ ||
ತಾನೆಮಾಡುವನೆಂಬ ಈ ಸು
ಜ್ಞಾನವೇ ಕರುಣಿಸುವದೆಮಗೆ ಮ
ಹಾನುಭಾವ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ ಇನಿತೆಂದು || ೧೭ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ನಿನ್ನ=ನಿನ್ನನ್ನು ಏನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ=ಐಹಿಕವಾದ ವಿಷಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ಸುಖವನ್ನಾಗಲಿ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಭೋಗವನ್ನಾಗಲಿ ಕೊಡೆಂದು ನಾನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಯೋನಿಗಳು=ನಾಯಿ ನರಿ ಮೊದಲಾದ ಜನ್ಮಗಳು ಬರಲು ಅಂಜಿ=ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೂ, ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಜುವವನಲ್ಲ. ಎಲೈ ಮಹಾನುಭಾವನೇ! ಲಕುಮೀಪ್ರಾಣಪತಿ=ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಿಗೂ, ಶ್ರೀ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೂ ನಾಥನೆಂದೆನಿಸುವ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ತತ್ವೇಶರಿಂದೊಡಗೂಡಿ=೨೪ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಗುಣಕಾರ್ಯ= ಸತ್ಪರಜಸ್ತಮೋ ಗುಣ ಸಂಬಂಧವಾದ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು, ತಾನೇ ಮಾಡುವನು= ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಲ್ಲಿದ್ದು ತಾನೇ ಮಾಡುವನೆಂಬ, ಈ ಸುಜ್ಞಾನವೇ=ಈ ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನೇ, ಎಮಗೆ=ನಮಗೆ, ಕರುಣಿಸುವದು=ದಯವಿಟ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು. ಇನಿತೆಂದು=ಹೀಗೆಂದು, ಇನಿತೆಂದು=ಹೀಗೆಂದು ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ=ಪುನಃ ಪುನಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿಷಯಾದಿ ಭೋಗಗಳ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡೆಂದಾಗಲಿ, ಸ್ವರ್ಗ ಭೋಗವನ್ನಾಗಲಿ ಬೇಡುವದಿಲ್ಲ. “ದಶಾವರಾಣಾಂ ದೇಹಾನಾಂ ಕಾರಣಾನಿಕರೋತ್ಯಸೌ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಂತೆ, ಪ್ರತಿ ಒಂದು ದಿವಸದಲ್ಲೂ ೧೦ ನೀಚ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಜೀವನೂ ಮಾಡುವನೆಂಬ ವಿಧಿಯಿಂದ ನನಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ನೀಚ ಜನ್ಮಗಳು ಬಂದರೂ ನಾನು ಹೆದರುವವನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಾವು ಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಾದಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ ನಮ್ಮೊಳಗಿದ್ದು ಮಾಡುವನು; ಎಂಬ ಈ ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಮಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಪುನಃ ಪುನಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು. ಇದರಿಂದ ಕಾಮ್ಯವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಬಾರದೆಂಬ ವಿಧಿ ಇದ್ದರೂ, “ಕಾಮಂತುದಾಸ್ಯೇ ನತು ಕಾಮಕಾಮ್ಯಯಾ” ಎಂಬ ಭಾಗವತ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಭಗವಂತನ ದಾಸನಾಗಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುವುದು ತಪ್ಪಲ್ಲ, ಕಾಮ್ಯವಾದ ವಿಷಯ ಭೋಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೇಡಬಾರದೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದಂತಾಯಿತು.

ನಮೋ ನಮೋ ಗುರುವರ್ಯ ವಿಬುಧೋ

ತ್ತಮ ವಿವರ್ಜಿತನಿದ್ರ ಕಲ್ಪ

ದ್ಯಮನೆನಿಪ ಭಜಕರಿಗೆ ಬಹುಗುಣಭರಿತ ಶುಭಚರಿತ ||

ಉಮೆಯ ನಂದನ ಪರಿಹರಿಸಹಂ

ಮಮತೆ ಬುಧ್ಯಾದಿಂದ್ರಿಯಗಳಾ

ಕ್ರಮಿಸಿ ದಣಿಸುತಲಿಹವು ಭವದೊಳಗಾವಕಾಲದಲಿ || ೧೮ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಗುರುವರ್ಯ=ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನೇ! ವಿವರ್ಜಿತನಿದ್ರ=ನಿದ್ರೆ ಇಲ್ಲದವನೇ! ಭಜಕರಿಗೆ, ಕಲ್ಪದ್ಯಮನೆನಿಪ=ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತಿರುವವನೆಂದು, ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆ, ವಿಬುಧೋತ್ತಮ= ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಬಹುಗುಣಭರಿತ=ಬಹು ಗುಣಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣನಾದವನೇ!, ಶುಭಚರಿತ=ಮಂಗಳಕರವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳವನೇ! ನಮೋ ನಮೋ=ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ನಮಸ್ಕಾರ, ಉಮೆಯನಂದನ=ಎಲೈ ಪಾರ್ವತೀ ಪುತ್ರನೇ! ಭವದೊಳಗೆ= ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಆವಕಾಲದಲ್ಲಿ=ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಅಹಂಮಮತೆ=ನಾನು ನನ್ನದು ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವು, ಬುಧ್ಯಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ=ಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು, ಆಕ್ರಮಿಸಿ, ದಣಿಸುತಲಿಹವು=ಸಾಕು ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವವು. ಅಂತಹಾ ನಾನು ನನ್ನದು ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ :- ಭಕ್ತಜನರಿಗೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತೆ ಅವರವರ ಮನೋಭೀಷ್ಠವನ್ನು ಪೂರೈಸುವ, ಎಲೈ ದೇವೋತ್ತಮನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ನಮಸ್ಕಾರ. ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಭಕ್ತರನ್ನು ಪಾಲಿಸುವೆ; ಗಂಗಾ ಪರ್ಜನ್ಯರು, ಉಕ್ತಶೇಷತಸ್ಥರಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮನಾದ ಗುರುವೆನಿಸುವೆ; ಬಹುಗುಣಪೂರ್ಣನು; ಮಂಗಳಕರವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳವನು; ಎಲೈ ಪಾರ್ವತಿಪುತ್ರನೇ; ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನದು ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವು, ಮನಸ್ಸು, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಬಹಳ ದಣುವಿಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅಹಂ ಮಮತೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು.

ಜಯಜಯತು ವಿಘ್ನೇಶ ತಾಪ

ತ್ರಯ ವಿನಾಶನ ವಿಶ್ವಮಂಗಳ

ಜಯಜಯತು ವಿದ್ಯಪ್ರದಾಯಕ ವೀತಭಯಶೋಕ

ಜಯಜಯತು ಚಾರ್ವಾಂಗ ಕರುಣಾ

ನಯನದಿಂದಲಿ ನೋಡಿ ಜನುಮಾ

ಮಯ ಮೃತಿಗಳನು ಪರಿಹರಿಸು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಭವದೊಳಗೆ ||೧೯||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಎಲೈ ವಿಘ್ನೇಶ! ತಾಪತ್ರಯ ವಿನಾಶನ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಅಧಿದೈವಿಕ, ಅಧಿಭೌತಿಕವೆಂಬ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ತಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನೇ; ಜಯ=ನಿನ್ನ ಜಯವು, ಜಯತು=ಲೋಕಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಲಿ, ವಿಶ್ವಮಂಗಳ=ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೇ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೇ; ಜಯಜಯತು=ನಿನ್ನ ಜಯವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿರಲಿ, ವಿದ್ಯಪ್ರದಾಯಕ=ಭಜಕರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಡುವವನೇ; ವೀತಭಯಶೋಕ=ಹೋಗಲ್ಪಟ್ಟ ಭಯಶೋಕ ಉಳ್ಳವನು ಅಂದರೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಭಯವಾಗಲಿ, ಶೋಕವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದರ್ಥ. ಜಯಜಯತು ಚಾರ್ವಾಂಗ=ಎಲೈ ಮನೋಹರವಾದ ಅಂಗಗಳುಳ್ಳವನೇ; ಕರುಣಾನಯನದಿಂದಲಿ=

ಕರುಣಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ, ಭವದೊಳಗೆ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಜನಮ=ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಆಮಯ=ರೋಗಗಳು, ಮೃತಿಗಳನ್ನು=ಮರಣ ಇವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಎಲೈ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನೇ ನಿನ್ನ ಜಯವನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡಿಸು. ಸ್ವತಃ ಜಯಶೀಲನಾದ ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನೇ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ ಜಯವಾಗಲಿ ಎಂದು ನಾವು ಹರಸುವುದರಿಂದೇನು? ಭಾಗವತ ಶೃತಿಗೀತೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ಜಯಜಯ ಜಹ್ಯಜಾಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಜಯಶೀಲನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ ಎಂದು ವೇದಗಳು ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ನಿನ್ನ ಜಯವನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡಿಸೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದವೆಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುವರು. ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಜಯ=ನಿನ್ನ ಜಯವು, ಜಯತು= ಜಯಶೀಲವಾಗಲಿ ಅಂದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಲಿ ಎಂದು ಅರ್ಥವು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ತಾಪತ್ರಯವೆಂದರೆ, ೧. ಮನೋವ್ಯಾಧಿ, ೨. ದೈವ ಸಂಬಂಧವಾದ ತಾಪಗಳು ಕಾಲಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬೆಳೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ದೈವ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ದುಃಖಗಳು, ಪಾಂಚಭೌತಿಕವಾದ ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದೇ ಹೋಗುವುದು, ಕಿವಿ ಕೇಳದೇ ಹೋಗುವುದು ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಭೂತ ಸಂಬಂಧವಾದ ದುಃಖಗಳು; ಈ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ತಾಪತ್ರಯವೆನ್ನುವರು; ಇವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹಾರಮಾಡುವವನು; ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನು; ಸಕಲರಿಗೂ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಡುವವನು. ಅಂದರೆ ವಿದ್ಯಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದರೆ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಮಧ್ಯೆ ವಿಚ್ಛೇದ ಬರದೇ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿದ್ಯೆಯು ಬರುವದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ ವೀತಭಯನೆಂದರೆ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ತನ್ನಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮರಾದವರನ್ನುಳಿದು ಮಿಕ್ಕ ಜನರಿಂದ ಗಣಪತಿಗೆ ಯಾವ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದರ್ಥ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಯವು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ಇರುವಾಗ ಗಣಪತಿಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭಯವಿಲ್ಲದವನೆಂದರೆ ನಾವು ಹೇಗೆ ನಮ್ಮಕಿಂತಲೂ ಕಮ್ಮಿಯಾದ ಹುಲಿ, ಹಾವು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಭಯಪಡುವೆವೋ ಹಾಗೆ ತಾರತಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಕಿಂತಲೂ ಕಮ್ಮಿಯಾದ ಯಾವ ಜನರಿಂದಲೂ ಭಯವಿಲ್ಲದವನೆಂದರ್ಥ. ವಿಷಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ಯಾವ ಬಗೆಯಾದ ಶೋಕವು ಇಲ್ಲದವನು. ಲಂಬೋದರನಾಗಿಯೂ, ಗಜಮುಖನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವನ ಅಂಗಗಳು ಚಾರ್ವಾಂಗನೆಂದರು. ಮನೋಹರವಾಗಿಯೇ ಕಾಣುವವು; ಆದುದರಿಂದ ಚಾರ್ವಾಂಗನೆಂದರು. ಇಂತಹಾ ನಿನ್ನ ಜಯವು ಲೋಕ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರಲಿ! ಅಂದರೆ ಜಯವನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಪಡಿಸೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಎಂದರ್ಥ. ನೀನು ಕರುಣಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ, ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ, ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ, ಸಾಯುವಿಕೆ, ರೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವಿಕೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು ಅಂದರೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಗಣಪತಿಗಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮುಕ್ತಿ ಸಾಧನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸಲೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಕಡುಕರುಣಿ ನೀನೆಂದರಿತು ಹೇ
ರೊಡಲ ನಮಿಸುವೆ ನಿನ್ನಡಿಗೇ ಬೆಂ
ಬಿಡದೆ ಪಾಲಿಸು ಪರಮಕರುಣಾಸಿಂಧು ಎಂದೆಂದು ||
ನಡುನಡುವೆ ಬರುತಿಪ್ಪ ವಿಘ್ನವ
ತಡೆದು ಭಗವನ್ನಾಮಕೀರ್ತನೆ
ನುಡಿದುನುಡಿಸೆನ್ನಿಂದ ಪ್ರತಿದಿವಸಮರೆಯದಲೆ || ೨೦ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಹೇರೊಡಲ=ಎಲೈ ಲಂಬೋದರನೇ! ಕಡುಕರುಣಿ=ಅತ್ಯಂತ ದಯಾಳು, ನೀನೆಂದರಿತು, ನಿನ್ನಡಿಗೇ=ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳಿಗೆ, ನಮಿಸುವೆ=ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವೆನು. ಪರಮಕರುಣಾಸಿಂಧು=ಎಲೈ ಪರಮ ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನೇ! ಎಂದೆಂದಿಗೂ, ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಬೆಂಬಿಡದೆ=ನನ್ನ ಬೆನ್ನು ಬಿಡದೆ ಅಂದರೆ ನನ್ನ ಹಿಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಪಾಲಿಸು. ನಡುನಡುವೆ=ಸತ್ಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಬರುತ್ತಿರುವ, ವಿಘ್ನವ, ತಡೆದು, ಮರೆಯದಲೆ, ಪ್ರತಿ ದಿವಸದಲ್ಲೂ ಭಗವನ್ನಾಮ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ನುಡಿದು=ನನ್ನೊಳಗಿದ್ದು ನೀನು ನುಡಿದು, ಎನ್ನಿಂದ ನುಡಿಸು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಎಲೈ ಲಂಬೋದರನೇ! ನೀನು ಪರಮದಯಾಳುವೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿನ್ನ ಪಾದ ಕಮಲಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು. ಪರಮ ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನಾದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಣ ಬಿಡದೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸು. ನಾನು ಮಾಡುವ ಸತ್ಕರ್ಯಗಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ಪ್ರತಿ ದಿವಸದಲ್ಲೂ ಮರಿಯದೆ ನನ್ನೊಳಗಿದ್ದು ಭಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನನ್ನಿಂದಲೂ ಮಾಡಿಸು.

ಅವತಾರಿಕೆ:- ಈ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತಾ ಗಣಪತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಇದರ ಫಲವನ್ನರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಏಕವಿಂಶತಿಪದಗಳೆನಿಸುವ
ಕೋಕನದ ನವಮಾಲಿಕೆಯ ಮೈ
ನಾಕಿ ತನಯಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಪ್ರಾಣಪತಿ ಎನಿಪ ||
ಶ್ರೀಕರ ಜಗನ್ನಾಥವಿಟ್ಟಲ
ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗದಿ
ತಾಕೊಡುವ ಸೌಖ್ಯಗಳ ಭಕ್ತರಿಗಾವಕಾಲದಲಿ || ೨೧ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಏಕವಿಂಶತಿಪದಗಳೆನಿಸುವ=೨೧ ಪದ್ಯಗಳೆಂಬ, ಕೋಕನದನವಮಾಲಿಕೆಯ=ಕೆಂಪು ಕಮಲದ ಹೊಸ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು, ಮೈನಾಕಿತನಯಾಂತರ್ಗತ= ಮೇನಕಿಯ ಮಗಳಾದ ಪಾರ್ವತೀಗೆ ಮೈನಾಕಿ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಆಕೆಯ ಮಗನಾದ ಗಣಪತಿಯ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ, ಶ್ರೀಪ್ರಾಣಪತಿಯೆನಿಪ=ಶ್ರೀ=ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು, ಪ್ರಾಣ=ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರು, ಇವರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ಎನಿಸುವ, ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥವಿಟ್ಟಲನು, ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಭಕ್ತರಿಗೆ, ಅವಕಾಲದಲಿ=ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗದಿ=ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲೂ, ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ, ತಾ=ತಾನು, ಸೌಖ್ಯಗಳ, ಕೊಡುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಗಣಪತಿಯು, ಯಾವಾಗಲೂ ೨೧ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನೆಂದು ಅವನ ಪೂಜಾ ಕಲ್ಪದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುವದು. ಹೇಗೆಂದರೆ, ೨೧ ನಾಮಗಳಿಂದ ದೂರ್ವಾಯುಗೃವನ್ನು (ಗರಿಕೆಹುಲ್ಲುಗಳನ್ನು) ಸಮರ್ಪಿಸ ಬೇಕೆಂತಲೂ, ೨೧ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೂ ಹೇಳಿರುವರು. ಅದರಂತೆ ದಾಸಾರ್ಯರು ಗಣಪತಿಸ್ತೋತ್ರ ರೂಪವಾದ ೨೧ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಈ ಪದ್ಯಗಳೇ ಕೆಂಪು ಕಮಲಗಳು; ಇವುಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಈ ಹೊಸ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಗಣಪತ್ಯಂತರ್ಗತ, ಶ್ರೀಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥವಿಟ್ಟಲನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೂ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲೂ, ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಸಹ ದೇವತಾಯೋಗ್ಯವಾದ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವನು.

ಗಣಪತಿಸ್ತೋತ್ರ ಸಂಧಿ ಎಂಬ ೨೮ನೆಯ ಸಂಧಿಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಮುಗಿದುದು.

|| ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||